

Verkiezings- programma

Franekeradeel

2014 - 2018

ChristenUnie

 Geef geloof een stem

Inleiding

ChristenUnie Franekeradeel

De ChristenUnie maakt al 12 jaar deel uit van de raad in de gemeente Franekeradeel. Ook al was er in het verleden steeds sprake van een eenmansfractie, toch zal de ChristenUnie veel blijven bijdragen aan de kwaliteit, rechtvaardigheid en duurzaamheid van het gemeentebestuur. In de raad gaat het immers niet om de stemmen, maar om het overleg, het naar elkaar luisteren, elkaar serieus nemen en verschillende belangen te wegen. Juist op dit punt, het wezen van democratie, laat de ChristenUnie ook hier haar kracht zien. Door onze deelname aan de debatten kunnen we op een essentiële manier richting geven aan de toekomst.

Ook u kunt dat doen! De ChristenUniefactie vergadert maandelijks op maandagavond in de week waarin de raadscommissie gehouden wordt. Wij staan open voor inbreng van de bevolking en heten burgers die willen inspreken hartelijk welkom vanaf 20:30.

ChristenUnie, partij van de samenleving

Deze verkiezingen gaan over mensen. Over onze ouders, onze kinderen, onze bureaus, de leerkracht op de school om de hoek, de wijkverpleegkundige, onze werkgever en onze werknemers. Ze gaan over ons en onze manier van samenleven.

Wij geloven dat mensen geschapen zijn door God en dat Hij ons aan elkaar gegeven heeft om samen te leven. Wij geloven dat mensen meer zijn dan alleen maar consumenten. Het gaat in het leven om veel meer dan geld en bezittingen. Mensen willen niet alleen maar een betaalbaar huis, maar verlangen ook naar geborgenheid en vrijheid. Bovenal verlangen zij naar een zinvol leven. Wij willen niet alleen een baan met salaris, maar ook met waardering en de mogelijkheid om onze talenten te ontplooiën ten dienste van een goede zaak. We willen een efficiënte en doelmatige overheid en een samenleving waarin we ruimte krijgen, gehoord worden en waarin zwakkeren beschermd worden.

Wij willen geen samenleving waarin ons verteld wordt wat we moeten denken en doen, maar willen vrijheid om zelf verantwoordelijkheid te nemen en van daaruit eigen keuzes te maken. We willen een wereld waarin we kunnen omzien naar elkaar. Een wereld die leefbaar blijft, ook voor onze kinderen. We willen daarom een overheid die haar plaats kent en zich daartoe beperkt.

Geef geloof een stem

Bij het zoeken naar antwoorden op de uitdagingen van deze tijd laten wij ons als christenen inspireren door de Bijbel. In de Bijbel gaat het over mensen, over samenleven en ook over de overheid. Het gaat ook over het handelen van mensen in tijden van crisis en het kiezen van de juiste weg daarin. Als we die weg nemen, zal dat soms betekenen dat het anders moet dan het nu gaat. Dat is misschien niet altijd eenvoudig, maar zeker niet vreemd. De God van de Bijbel is bepaald niet van de status quo en van het alles houden zoals het is.

De Bijbel heeft een bevrijdende boodschap die hoop geeft voor de toekomst. God heeft mededogen met deze wereld, houdt van ons en heeft oog voor de zwakke. Hij nodigt ons uit

om in navolging van Jezus Christus die compassie handen en voeten te geven. Dat motiveert ons om ons in te zetten, in het volle besef dat christenen in de politiek deel uit maken van een beweging van christenen die ook op tal van andere plekken in de samenleving hun geloof een stem geven. Die hun geloof niet bewaren voor de kerk of thuis, maar ervan uitdelen in de maatschappij. Die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken voor een betere samenleving. Wij geloven dat God dit van ons wil: *recht doen, trouw zijn, en bescheiden de weg gaan die God van ons vraagt* (Micha 6:8).¹

De kracht van de samenleving

De ChristenUnie gelooft in de kracht van de samenleving, in samen-redzaamheid, in een cruciale rol van gezinnen, in een dienstbare en rechtvaardige overheid, in godsdienstvrijheid, in een duurzame economie en in een zorgvuldige omgang met Gods schepping. De samenleving wordt in de eerste plaats gevormd door burgers zelf - in verbanden als gezinnen, verenigingen en geloofsgemeenschappen - en ook door (maatschappelijke) organisaties, scholen en bedrijven. God heeft ons aan elkaar gegeven. Samen nemen we verantwoordelijkheid, gaan verplichtingen aan en maken de samenleving leefbaar.

Wij geloven dat mensen tot bloei komen wanneer ze echt samen leven en zich verantwoordelijk voelen - voor zichzelf, voor elkaar en voor hun omgeving - en ze dat actief handen en voeten geven. Wij gaan bij de inrichting van de samenleving niet uit van regels en bureaucratie maar van mensen en hun mogelijkheden. Zij bepalen de kracht van de samenleving. Wij willen bouwen op het inzicht en de kunde van ouders, ondernemers, voorgangers, verpleegkundigen en al die anderen. Zij staan voor hun taak en zij kunnen die verantwoordelijkheid aan. We kunnen niet zonder de vrijwillige inzet van burgers en bedrijven voor hun medemensen.

Samen bouwen

Tallose mensen zijn actief in hun eigen gezinnen, bedrijven, kerken, vrijwilligersorganisaties, sportverenigingen en helpen mee in de school van hun kinderen of het verzorgingshuis van hun ouders. Onbetaalde arbeid en vrijwilligerswerk zijn de smeerolie van de samenleving en verdienen als zodanig erkenning en respect. Zonder vrijwilligers is er voor veel eerdergenoemde sociale verbanden geen toekomst. De overheid moet dit verlichten in plaats van belasten, daarom wil de ChristenUnie zich opwerpen als een bondgenoot van die mensen, een bondgenoot van gezinnen en een bondgenoot van de samenleving.

De ChristenUnie maakt ruimte voor de samenleving. Dus óók ruim baan voor bijzonder onderwijs en richtingsbezwaarde ouders, voor zorginstellingen met een eigen identiteit en voor christelijke organisaties in het welzijnswerk. De ChristenUnie voelt zich aangesproken door de Bijbelse opdracht: *Zet je in voor de bloei van de stad waarin je woont, want de bloei van de stad is ook jullie bloei.* (Jeremia 29:7)

De ChristenUnie is een partij van christenen voor alle mensen. Wij willen de liefde uitstralen en doorgeven die God heeft voor deze wereld, voor Nederland, voor Franekeradeel. Doe met ons mee. Geef geloof een stem!

¹ Zie bijvoorbeeld ook Zacharia 7:9-10 (NBV): *Dit zegt de HEER van de hemelse machten: "Spreek eerlijk recht, wees goed en zorgzaam voor elkaar; onderdruk geen weduwen en wezen en ook geen vreemdelingen en armen, en wees er niet op uit om een ander kwaad te doen."*

Inhoud

Inleiding	1
ChristenUnie Franekeradeel	1
ChristenUnie, partij van de samenleving	1
Geef geloof een stem	1
De kracht van de samenleving	2
Samen bouwen	2
Samenvatting	4
Fryske gearfetting	11
Betrouwbare overheid	18
Regeren is vooruitzien	18
Zonder orde geen veiligheid	22
Middelen dienen doelen	24
Samen werken en leven	27
Dienstbaarheid en zorg	27
Ondernemend werken	33
Leren is groeien	36
Cultuur, sport en recreatie	39
Duurzaam werken, wonen en leven	42
Economie en landbouw	42
Alles zijn plek	45
In goede banen	48
Gezondheid van lijf en leefomgeving	50

Samenvatting

Regeren is vooruitzien

- De gemeente is in veel gevallen het eerste of meest nabije en concrete contact van een burger met de overheid. De ChristenUnie wil dat burgers zich niet primair opstellen als klant of rechthebbende, maar verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen handelen en samen met anderen en de overheid de zorg voor de samenleving oppakken.
- De gemeente heeft een aantal belangrijke kerntaken, zoals veiligheid, maatschappelijke ondersteuning, ruimtelijke ordening en afvalinzameling. Zelfs bij die taken waar zij een primaire verantwoordelijkheid heeft, zoekt zij nog steeds zoveel mogelijk samenwerking met de samenleving.
- De overheid moet niet alles zelf of alleen willen doen. Sterker nog, de overheid moet niet overal bij betrokken willen zijn. Loslaten is ook een kunst.
- Een coöperatieve houding staat bij de ChristenUnie in de gemeenteraad voorop. Het innemen van standpunten in de raad wordt primair bepaald door de uitgangspunten van de partij, die onder andere zijn vastgelegd in het programma.
- Bij elke beleidsbeslissing moet terdege rekening gehouden worden met de positieve of negatieve effecten ervan op de bevolkingsopbouw, met als doel de krimp af te remmen en waar mogelijk tegen te gaan. De bevolkingsaanwas schiet te kort. Franekeradeel moet zich daarom profileren als gezinsvriendelijke gemeente.
- Franekeradeel moet immigranten een gastvrij welkom bieden met beleid en programma's die een succesvolle integratie waarborgen.
- De gemeente moet alle mogelijkheden benutten om bewoners van dorpen te betrekken bij zaken die hen raken. De ChristenUnie wil dorpen eigen verantwoordelijkheid geven ondersteund met eigen budgetten.
- De ingezette decentralisaties en transformaties van allerlei vormen van zorg vereisen een zorgvuldige aanpak. Hoewel het decentraliseren van taken naar gemeenten past bij de visie van de ChristenUnie, wordt het uitvoeren van de op handen zijnde decentralisaties een zware opgave. Zorgvuldigheid en zorgzaamheid zijn cruciaal.
- Er moeten meer algemene regels komen in plaats van gedetailleerde vergunningen. Om regeldruk te verminderen, worden vergunningstelsels waar mogelijk omgezet in algemene regels. Wie een loopje neemt met de regels wordt aangepakt. Wie zich daar keurig aan houdt, krijgt minder controle.
- De ChristenUnie vindt dat er ook in het ambtenarenapparaat ruimte moet zijn voor gewetensbezwaren. Bijvoorbeeld voor trouwambtenaren met gewetensbezwaren tegen het vastleggen van een huwelijk met partners van hetzelfde geslacht.

Zonder orde geen veiligheid

- Ook bij de aanpak van problemen toont de ChristenUnie haar hart voor de samenleving. Zacht waar het kan, hard waar het moet. De ChristenUnie heeft aandacht voor slachtoffers en hun omgeving en stimuleert een effectieve aanpak van daders.
- De politie moet voldoende ruimte krijgen voor haar handhavende taken. De politie kan het niet alleen. Samenspraak en samenwerking met de burger(groepen) is daarbij de sleutel tot effectiviteit.
- De ChristenUnie zet zich in voor het behoud van de wijkagent, ook in het licht van het wijkgericht werken.

- Mensen zijn geschapen door God. Zij zijn te waardevol om in drugs, drank, gokken of prostitutie zichzelf, hun vrijheid en waardigheid kwijt te raken.
- Franekeradeel heeft nog geen coffeeshops en de ChristenUnie wil dat zo houden. Het gebruik van drugs en alcohol op straat moet actief worden tegengegaan en er moet streng opgetreden worden bij overlast. Signalen uit de buurt moeten hierbij zwaar wegen. Tegen illegale hennepkwekerijen wordt hard opgetreden.
- Het succesvolle beleid gericht op het afschaffen van keten wordt voortgezet.
- Prostitutie is mensenwaardig en gaat in tegen Gods bedoeling met seksualiteit. De ChristenUnie is daarom tegenstander van prostitutie en mensenhandel. Alle mogelijkheden om mensenhandel tegen te gaan, moet de gemeente benutten. Wij willen dat de gemeente zorg draagt voor voldoende hulp- en uitstapprogramma's voor prostituees.
- De burgemeester stimuleert lage drempels voor het doen van aangifte en goede terugkoppeling door politie.
- De kosten van vandalisme worden verhaald op daders. De gemeente publiceert regelmatig de resultaten hiervan en de omvang van de schade ten gevolge van vandalisme door middel van een 'vandalismemeter'.
- Wildplakken en graffiti moeten bestreden en ontmoedigd worden met effectieve maatregelen. Het huidige gebrek aan handhaving leidt tot verloedering in stad en dorpen. De reactiesnelheid van de gemeente dient het illegaal plakken te ontmoedigen.
- Er moet een snelle en gepaste handhaving volgen op onvolwassen gedrag (openbaar dronkenschap, wildplassen, vandalisme, snelheidsovertredingen, etc.), zodat de grenzen die de wet stelt niet vervagen.

Middelen dienen doelen

- Het budget dat de gemeente ter beschikking staat, dient nadrukkelijk het algemene belang. De besteding van de publieke middelen moeten altijd worden verantwoord.
- De ChristenUnie werkt mee aan bezuinigingen, maar stelt wel een paar grenzen:
 - Die posten die rechtstreeks te maken hebben met het lenigen van de nood van individuele burgers moeten zoveel mogelijk buiten schot blijven.
 - Als het gaat om kerntaken van de overheid, zoals veiligheid, is terughoudendheid bij het terugbrengen van het budget op zijn plaats.
- De ChristenUnie wil vooral bezuinigen op:
 - Het uitvoeren van 'prestigeprojecten'.
 - De subsidiëring van organisaties en activiteiten die ook met privaat geld kunnen worden bekostigd.
 - Het langdurig financieel steunen van noodlijdende sport- en andere verenigingen. Zo moet ook sporthal de Trije zo veel mogelijk worden geprivatiseerd.
 - Het inhuren van externe adviesbureaus, projectmanagers, e.d.
- Ook de Koornbeurs kan niet langer subsidie ontvangen. Het aantal burgers dat er regelmatig gebruik van maakt is niet groot genoeg om regelmatige injecties van publieke gelden te rechtvaardigen.
- Bij alle projecten moet kritisch bekeken worden of en hoe zij versoberd kunnen worden. De gemeente als ambtelijke organisatie blijft werken aan efficiëntie.
- Franekeradeel dient te streven naar een zo laag mogelijke lastendruk door een zo hoog mogelijke kosteneffectiviteit. De ChristenUnie wil dat het gemeentebestuur zich zeer terughoudend opstelt waar het gaat om de lastendruk voor de inwoners en wil deze verlichten.
- Het opstellen van een begroting en meerjarenraming gebeurt eerlijk, realistisch en verstandig. De lastendruk moet omlaag als het voorzieningenaanbod daalt.

Toekomstige generaties worden niet opgezadeld met de gevolgen van slecht financieel beleid van hun voorgangers.

Dienstbaarheid en zorg

Samenhang

- De ChristenUnie vindt het belangrijk dat de overheid kwetsbare mensen bescherming biedt. De gemeente maakt concrete plannen tegen vereenzaming van ouderen, langdurig werklozen en andere risicogroepen.
- De maatschappelijke ondermijning van vrijwilligerswerk en mantelzorg onder het motto "werk is pas iets waard als het betaald wordt" moet worden tegengegaan door erkenning en waardering, bescherming en stimulering van onbaatzuchtige dienstverlening en zorg voor elkaar.
- Zorgverleners krijgen gratis of tegen een gereduceerd tarief een parkeerpas.
- De gemeente investeert in contacten en samenwerking met kerken.
- Voor ouderen of gehandicapten die voorzieningen nodig hebben, moeten oplossingen worden gevonden die bijdragen aan zelfredzaamheid.
- Bij het verlenen van zorg aan leden van gezinnen die kampen met ziekte of ouderdom dient zo veel mogelijk rekening te worden gehouden met het hele gezin, zodat het gezinsverband waar mogelijk in tact blijft.
- Gok-, game- en drankverslaving wil de ChristenUnie tegengaan. Eenzaamheid is een belangrijke oorzaak van de vlucht hierin. ChristenUnie wil deze vereenzaming aanpakken door de verbanden binnen de samenleving te versterken en de bedreiging van sociale cohesie te pareren.

Gezinnen

- Het gezin is de hoeksteen van de samenleving, maar het gezin staat er de laatste jaren in toenemende mate onder druk. Het gezin is de basis van kinderen, ouders zijn verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. De ChristenUnie wil uitgaan van de kracht van gezinnen. Goed functionerende gezinnen zijn de beste preventies tegen jeugdcriminaliteit, schooluitval, alcohol- en drugsmisbruik, etc. Jongeren mogen niet los gezien en bejegend worden van de gezinnen waarin ze wonen.
- Opgroeiende kinderen zijn volwassenen in opleiding en moeten daarom respectvol, verwachtingsvol en opbouwend worden bejegend door de gemeente. De gemeente zweert stigmatisering van leeftijdsgroepen af.
- Het Centrum voor Jeugd en Gezin moet rekening houden met levensbeschouwelijke verschillen bij de te verlenen ondersteuning aan gezinnen.
- Jongeren dienen door de gemeentelijke welzijnsprogramma's en ander beleid geen activiteiten of informatie opgedrongen te krijgen die niet bijdragen aan ontplooiing, zelfredzaamheid, persoonlijke ontwikkeling, zelfrespect en maatschappelijk duurzame relaties.

Ondernemend werken

- Ons uitgangspunt is dat ieder mens de verantwoordelijkheid heeft om in zijn/haar eigen levensonderhoud te voorzien. Gemeentelijk beleid dient de huishoudens, de basis van de economie, daarom ruimte te bieden voor ondernemerschap, ontplooiing en gezinsvorming.
- Gemeentelijk beleid dient de huishoudens, de basis van de economie, ruimte te bieden voor ondernemerschap, ontplooiing en gezinsvorming.
- Alleenstaande ouders met fulltime gezinsverantwoordelijkheid dienen voor hun gezinstaken de ruimte te krijgen.
- Soms lukt het mensen (tijdelijk) niet om in hun levensonderhoud te voorzien. Wij vinden dat niemand aan zijn/haar lot mag worden overgelaten. Zowel van

samenleving als overheid wordt extra zorg en aandacht gevraagd voor de (tijdelijk) kwetsbare burgers.

- Wij vinden dat voor het verkrijgen van een uitkering een tegenprestatie gevraagd mag worden. De gemeente mag een beroep doen op de inzet van degenen die een uitkering ontvangen.
- Van iedereen die financieel afhankelijk is van de gemeente worden de (gewijzigde) capaciteiten en beperkingen en ontwikkelingen daarin objectief en zorgvuldig bepaald en vastgelegd, bijvoorbeeld in een persoonlijk ontwikkelingsplan.
- We zadelen werkgevers niet op met (administratieve) rompslomp. Bijvoorbeeld: door te werken met detachering kunnen bij het plaatsen van mensen met een beperking administratieve lasten verminderd worden.
- Bedrijven moeten gestimuleerd en beloond worden om sociaal verantwoord te ondernemen.
- Er mogen geen lange wachttijden bestaan voor de schuldhulpverlening. Concreet moet Franeker er op aandringen bij het samenwerkingsverband dat iemand binnen twee weken bij de schuldhulpverlening terecht kan en dat er vervolgens zo snel mogelijk wordt gewerkt aan een oplossing, o.a. om te voorkomen dat schulden zich verder opstapelen.
- De stadspromotiebelasting moet rechtvaardiger verdeeld worden tussen bedrijven die baat hebben bij toerisme en grootschalige evenementen en die bedrijven die daar aantoonbaar geen baat bij hebben.

Leren is groeien

- De verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van kinderen ligt bij de ouders. De opvoedingsverantwoordelijkheid mag niet worden overgenomen door de school of door andere instellingen rond het kind. Gemeentebeleid mag de betrokkenheid van ouders bij de opvoeding van hun kinderen niet verminderen, maar moet deze ondersteunen en stimuleren.
- We vinden het belangrijk dat ouders moeten kunnen blijven kiezen voor onderwijs dat in overeenstemming is met hun levensbeschouwing, zo nodig door gebruik te maken van hun wettelijk recht tot vrijstelling van de leerplicht in bepaalde situaties.
- Voorkomen moet worden dat kinderen met problemen uit hun omgeving geplaatst worden (uit het gezin en/of uit de klas). Juist de omgeving van het kind (ouders en docenten) moet ondersteund worden (o.a. door professionals).
- Stimuleer dat de scholen zelf steeds meer verantwoordelijkheid krijgen in het bepalen en vormgeven van beleid. Minder bemoeienis vanuit de overheid en meer keuzevrijheden van scholen die wordt ingegeven door het werken vanuit professionaliteit.
- De betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van hun kinderen wordt gestimuleerd en gefaciliteerd.

Zegeningen tellen

Cultuur

- De ChristenUnie zet zich in voor de Friese taal ter versterking van de identiteit van Franekeradeel als Friese gemeente.
- Franekeradeel is een gemeente waar de bijzondere historie van afstraalt. De culturele waarde hiervan moet worden bewaard, versterkt en benut.
- Aan bezoekers van de binnenstad moet historische informatie beschikbaar worden gesteld, bijvoorbeeld door bij historische gebouwen QR-codes te bevestigen die verwijzen naar een webpagina met meer informatie over het betreffende gebouw.

- Gesubsidieerde culturele instellingen dienen het authentieke karakter en de identiteit van Franeker te versterken door te putten uit het rijke historische verleden van de gemeente en bezoekers daarvan te laten proeven.
- Franeker moet het erfgoed van de Franeker Universiteit actief onder de aandacht brengen van burgers en toeristen. Wat er nog van de universiteit over is (m.n. de oude kloosterkapel) dient opengesteld te worden voor het publiek.
- Om het bezoek van musea te stimuleren onderzoekt de gemeente de mogelijkheid om de musea in Franeker te ondersteunen bij de introductie van een nieuw toegangsbewijs: de gezinskaart. Doel van deze kaart is de financiële drempel voor museumbezoek bij gezinnen weg te nemen.
- De ChristenUnie is geen voorstander van een 'automatische' 1% norm van de bouwsom om deze voor kunst te bestemmen. Particuliere initiatieven hebben de voorkeur.

Sport & beweging

- Sport speelt in onze huidige samenleving een belangrijke rol. Veel mensen genieten van het beoefenen van een sport of het kijken er naar. De ChristenUnie ziet voor de gemeente vooral een faciliterende rol weggelegd. Dit geldt in veel mindere mate voor de profsport.
- Bij de inrichting van de openbare ruimte houdt de gemeente goed in de gaten dat er ruime gelegenheid is voor wandelen, fietsen, tuinieren, diverse vormen van watersport en dergelijke, zodat de burgers en toeristen veel mogelijkheden hebben om gezonde activiteiten te ondernemen.
- Bij het gebruik van sportvoorzieningen wordt de inzet van medewerkers van de gemeente op zondag tot een minimum beperkt. Hierin toont de gemeente zich een goede werkgever, die haar personeel zoveel mogelijk rust op zondag gunt.
- Alcohol, roken en sport gaan niet samen. Het alcoholgebruik in sportkantines tijdens en aansluitend aan sportactiviteiten wordt ontmoedigd.

Recreatie

- Het fietsroutenet moet worden verbeterd en uitgebreid met het oog op:
 - de concurrentie met de auto
 - de volksgezondheid
 - het toerisme
- De Elfstedenroute dient zo geschikt mogelijk gemaakt te worden voor de waterrecreatie.
- Pittoreske plekken in de gemeente dienen te worden voorzien van zitgelegenheid voor zowel inwoners als toeristen.

Economie en Landbouw

- De gemeente dient zich maximaal in te spannen bedrijven te behouden en te werven en zich dienstbaar op te stellen bij initiatieven vanuit het bedrijfsleven.
- Dat houdt onder andere in het verminderen van de regeldruk en het vlot afhandelen van aanvragen.
- Hoewel de crisis afnemende bedrijvigheid en toenemende werkloosheid veroorzaakt, biedt het ook kansen om tot een meer duurzame economie te komen.
- Gezien ons algemeen belang bij een prachtig Fries landschap wordt de agrarische sector de ruimte geboden die nodig is om het bedrijf uit te oefenen; ook verbredend met zorg of recreatie.
- Voor Franekeradeel is het passend en wenselijk een wetenschappelijk kennisinstituut naar de voormalige universiteitsstad te halen. Bijvoorbeeld een hogeschool of een technologisch onderzoekslaboratorium.

- Het beperken van zondagsopenstelling van winkels is goed voor onze cultuur.
- Voor het invullen van lege plekken in winkelstraten en op bedrijventerreinen wordt passende actie ondernomen. Er moet tijdig worden ingespeeld op krimpende detailhandel. De huidige leegstand moet worden opgelost.
- De agrarisch ondernemer is vaak ook landschapsbeheerder en ontvangt hiervoor een passende vergoeding.

Alles zijn plek

- Ruimte voor innovatief, vraaggericht en duurzaam wonen (o.a. levensloopbestendige woningen, gezamenlijke wooninitiatieven, bouwen in eigen beheer door particulieren).
- Bij de inrichting van de leefomgeving wordt consequent rekening gehouden met de aantrekkelijkheid en veiligheid ervan voor spelende kinderen.
- Historisch kenmerkende bebouwing in stad en dorpen dient actief te worden beschermd en in stand te worden gehouden, vooral de aanzichten en gevels. Nieuwbouw dient aan te sluiten bij de uitstraling van de oorspronkelijke of dominante bouwstijl van de omgeving, zodat het bestaande karakter van de bebouwing wordt versterkt.
- Bij inbreiding en restauratie van panden in de Franeker binnenstad moet passend worden aangesloten bij de historisch karakteristieke bebouwing door een versterkende in plaats van contrasterende bouwstijl. De (woon)kwaliteit van de Franeker binnenstad heeft een hoge prioriteit, omdat deze de economische functie en de duurzaamheid ervan versterkt.
- Franekeradeel dient zich in te spannen voor zowel behoud als vestiging van winkeliers in de dorpen en de binnenstad.

In goede banen

- Fietsroutes binnen de gemeente worden zo veel mogelijk van het overige verkeer gescheiden.
- De Zuiderkade moet een boulevarduitstraling krijgen.
- Fietspaden worden uitgevoerd in rood asfalt voor een goed fietscomfort.
- Paaltjes op fietspaden veroorzaken veel ongelukken. Deze worden zoveel mogelijk verwijderd.
- Binnen de bebouwde kom is op doorstromingswegen steeds sprake van een trottoir aan beide zijden van de weg en voldoende veilige oversteekplaatsen. De Zuidelijke Industrieweg moet bijvoorbeeld een trottoir krijgen. Tegenover het oud-tramstation aan de Leeuwarderweg moet een voetgangersoversteekplaats komen.
- De informatievoorziening van het openbaar vervoer wordt verbeterd.
- De mogelijkheden van vervoer over water worden benut.
- Inwoners worden betrokken bij besluiten over het openbaar vervoer in hun regio, bijvoorbeeld over tijden en routes.
- Betaald parkeren in de binnenstad is een middel om de parkeerdruk te reguleren en mag door de gemeente niet als melkkoe worden gezien. Het tarief moet zo laag mogelijk gehouden worden en waar mogelijk moet het vervangen worden door blauwe zones.
- Parkeerboetes worden verlaagd. Deze zijn te hoog in relatie tot het 'vergrijp'.
- Waar kinderen spelen of schoolgaan, past het gemotoriseerde verkeer zich qua snelheid aan.
- Gevaarlijke situaties met autoverkeer rond scholen dient te worden tegengegaan. Naar school op de fiets is een gezonde praktijk die ook voor halende en brengende ouders geldt.

- Notoire snelheidsovertreders die hun eigen woonomgeving onveilig maken dienen te worden geconfronteerd met de onrust die zij veroorzaken onder de beschermende begeleiding van de gemeente.
- Snel en langzaam verkeer wordt gescheiden.
- Landbouwverkeer wordt zoveel mogelijk gescheiden van fietsverkeer.
- De ChristenUnie vindt goed beheer en onderhoud belangrijk. De infrastructuur moet goed en regelmatig onderhouden worden om de kosten laag te houden en ongelukken te voorkomen.

Gezondheid van lijf en leefomgeving

- Er moet ruimte worden geboden voor alternatieve energieopwekking zoals (in volgorde van voorkeur) waterstofproductie, zonne-energie, biogas en windenergie, mits deze qua plaatsing, kleurstelling, uitvoering en overlast geen afbreuk doet aan de leefomgeving en landschap.
- Duurzaamheid pakt de ChristenUnie integraal aan: het onderwerp wordt in ieder beleidsstuk waar het relevant is, meegenomen.
- Gemeente stimuleert afvalscheiding en -hergebruik indien en zolang het afval nog niet algemeen als kostbare grondstof wordt gezien en het initiatief niet aan de markt kan worden overgelaten. Indien afval bij de bron gescheiden wordt, leidt het tot lagere lasten voor de burger en afval kan worden gebruikt als grondstof.
- Laadpunten voor hybride auto's zijn een optie, maar ook andere vormen van energiezuinig transport kunnen worden bevorderd. Zo kan de gemeente de brandstofceltechnologie bevorderen, door zo snel mogelijk een waterstoftankstation naar Franeker te halen.
- De productie en verkoop van streekproducten wordt gestimuleerd.
- Vervuiling (zoals zwerfvuil en hondenpoep) moet worden bestreden bij de veroorzaker door voorlichting, voorzieningen en verbalisering. Het achterlaten van hondenpoep in de openbare woonomgeving moet effectief worden bestreden, onder andere door het achterhalen van de eigenaar.
- De gemeente draagt zoveel mogelijk bij aan goed rentmeesterschap en milieubewustzijn door zelf het goede voorbeeld te geven in haar ambtelijke organisatie. Met dit doel wordt de eigen gemeentelijke organisatie wordt doorgelicht op energiezuinigheid.
- Met het oog op haar voorbeeldfunctie schenkt de gemeente geen alcohol meer tijdens publieke aangelegenheden zoals na de raadsvergaderingen.
- De openbare ruimte dient zo ingericht en georganiseerd te worden dat het mensen uitnodigt tot onderling contact, spel en activiteit, door gebruik te maken van groen, gezellige structuren, mooie architectuur en licht en ruimte.
- De gemeente moet een vruchtdragend plantsoen stimuleren door in hogere mate gebruik maken van fruitbomen bij het aanplanten van groen.
- De bijenstand in ons land wordt bedreigd. Het is van groot ecologisch belang dit zoveel mogelijk tegen te gaan. Bij de keuzes (aanplant van soorten, maaien, bestrijden, etc.) wil de ChristenUnie zoveel mogelijk bij-vriendelijk groenbeheer toepassen.
- Het verstrekken van vergunningen voor muziek- en geluidversterking moet worden ingeperkt, in het bijzonder in de avonduren. Onversterkte muziek is vergunning vrij.
- Goede regels vragen om goede handhaving. De gemeente zoekt daarbij stevige samenwerking en afstemming met provincie, waterschap en justitie.

+ Fryske gearfetting

Regearje is foarútsjen

- De gemeente is yn in protte gefallen it earste of meast tichtoan en konkrete kontakt fan in boarger mei de Oerheid. De KristenUny wol dat boargers harren net primêr opstelle as klant of rjochthawwende, mar ferantwurdlikens nimme foar har eigen hanneljen en yn 'e mande mei oaren en de Oerheid de soarch foar de maatskippij oppakke.
- De gemeente hat in tal wichtige kearntaken, sa as feiligens maatskiplike ûnderstipking, romtelike oardening en it byinoar ynsammeljen fan ôffal. Sels by dy taken dêr't hja in primêre ferantwurdlikens hat, siket hja noch altiten safolle mooglik it mei-inoar opwurkjen mei de maatskippij.
- De Oerheid moat net alles sels of allinne dwaan wolle. Sterker noch, de Oerheid moat net oeral by belutsen wêze wolle. Loslitte is ek in keunst.
- In koöperative hâlding stiet by de KristenUny yn 'e gemeenterie foarop. It ynnimmen fan stânpunten yn 'e rie wurdt primêr bepaald troch de útgongspunten fan de partij, dy't ûnder oaren fêstlein binne yn it program.
- By elk beliedsbeslút moat wakker rekken hâlden wurde mei de positive of negative effekten dêrfan op 'e befolkingsoanwaaks sjit te koart. Frjentsjeradiel moat har dêrom profielearje as in gemeente dy't freonlik is foar húshâldings.
- Frjentsjeradiel moat ymmigranten in gastfrij wolkom biede mei belied en programma's dy't ynsteat foar in suksesfolle yntegraasje.
- De gemeente moat alle mooglikheden benuttigje om bewenners fan doarpen te belûken by saken dy't harren reitsje. De KristenUny wol doarpen eigen ferantwurdlikens jaan, stipe mei eigen budzjetten.
- De ynsette desintralisaasjes en transformaasjes fan alderlei foarmen fan soarch fereaskje in sekuere oanpak. Hoewol 't de desintralisaasje fan taken nei gemeenten past by de fisy fan de KristenUny, wurdt de útfiering fan de op hannen wêzende desintralisaasjes in swiere opjefte. Sekuerens en nuodlikens binne krúsjaal.
- Der moatte mear algemiene regels komme yn plak fan detaillearre fergunnings. Om de druk fan regels minder te meitsjen, wurde stelsels fan fergunnings wer mooglik omsetten yn algemiene regels. Wa't in loopke nimt mei de regels wurdt oanpak. Wa't him dêr kreas oan hâldt, kriget minder kontrôle.
- De KriteUny fynt dat der ek yn it amtnerapparaat romte wêze moat foar gewissebeswieren. Bygelyks foar trouambtneren mei gewissebeswieren tsjin it fêstlizzen fan in houlik mei partners fan itselde skaai.

Sûnder oarder gjin feiligens

- Ek by de oanpak fan problemen lit de KristenUny harren hert foar de maatskippij sjen. Sêft wer it kin, hurd dêr't it moat. De KristenUny hat omtinken foar slachtoffers en harren fermidden en stimulearret in effektive oanpak fan dieders.
- De polysje moat foldwaande romte krije foar har hanthavenjende taken. De polysje kin dat net allinne. Gearspraak en meiïnoaropwurkjen mei (groepen fan) boargers is dêrby de kaai ta effektiviteit.
- De KristenUny set har yn foar it behâld fan de wykpolysje, ek yn it ljocht fan it wurkjen yn 'e wyk.
- Minsken binne skepen troch God. Hja binne fan te grutte wearde om yn drugs, drank, gokke of prostitúsje harren sels, harren frijheid en waardichheid kwyt te reitsjen.

- Frjentsjeradiel hat noch gjin *coffeeshops*, en de KristenUny wol dat sa hâlde. It brûken fan drugs en alkohol op 'e dyk moat aktyf tsjingien wurde en der moat strang optreden wurde by oerlêst. Sinjalen út 'e buert moatte hjir swier weage. Tsjin yllegale hennepwekerijen wurdt hurd optreden.
- It suksesfol belied rjochte op it ôfskaffen fan keten wurdt trochset.
- Prostitúsje is minskûnweardich en giet yn tsjin de bedoeling fan God mei seksualiteit. De KristenUny is dêrom tsjinstanner fan prostitúsje en minskehannel. Alle mooglikheden om minskehannel tsjin te gean, moat de gemeente benuttigje. Wy wolle dat de gemeente soarget foar foldwaande help- en útstapprogramma's foar prostituees.
- De boargemaster stimulearret lege drompels foar it dwaan fan oanjefte en goede weromkeppeljing troch polysje.
- De kosten fan vandalisme wurde ferhelle op dieders. De gemeente publisearret regelmjittich de resultaten hjirfan en de omfang fan de skea as gefolch fan vandalisme troch middel fan in "vandalismemjitter".
- Wyldplakke en graffiti moat bestriden en ûntmoedige wurde mei effektive maatregels. It tekoart fan hjoed-de-dei oant hanthavenjen liedt ta fertutearzjing fan stêd en doarpen. De reäksjefaasje fan de gemeente tsjinnet it ûntmoedigjen fan yllegaal plakke.
- Der moat mei faasje ûnfolwoeksen gedrach (iepenbiere dronkenskipe, wyldpisje, vandalisme, oertrêdzjen fan faart, ensafuorthinne) hanthavene wurde., dat de grinzen dy't de wet stelt net ferdizenje.

Middels tsjinje doelen

- It budzjet dat de gemeente ta harren foldwaan hat, tsjinnet mei klam it algemiene belang. De besteging fan de publike middels moat altiten ferantwurde wurde.
- De KristenUny wurket mei oan besunigings, mar stelt wol in tal grinzen:
 - Dy posten dy't streekrjocht te krijen hawwe mei it ferlichtsjen fan de need fan yndividuele boargers moatte safolle mooglik bûten skot bliuwe.
 - As it giet om kearntaken fan de Oerheid, as feiligens, is efterhâldendheid by it werombringen fan it budzjet op syn plak.
- De KristenUny wol besunigje op:
 - De útfiering fan "prestiiizje-projekten".
 - It subsidiearjen fan organisaasjes en aktiviteiten dy't ek mei privaat jild bekostige wurde kinne.
 - It lange tiid stypjen fan earne sport – en oare ferienings. Sa moat ek sporthal de Trije sa folle mooglik privatisearre wurde.
 - It ynhieren fan eksterne advysburo's, projektmanagers, ensafuorthinne.
- Ek de Koornbeurs kin net langer subsydje ûntfange. It tal boargers dat der regelmjittich gebrûk fan makket is net grut genôch om regelmjittige ynjesjes fan publike jilden te rjochtfeardigjen.
- By alle projekten moat kritysk besjoen wurde oft en hoe hja fersobere wurde kinne. De gemeente as amtlike organisaasje bliuwt wurkjen oan effisjintste.
- Frjentsjeradiel moat stribje nei in sa leech mooglike druk fan lêsten troch in sa heech mooglike effektiviteit fan kosten. De KristenUny wol dat it gemeentebestjoer har tige efterhâldend opstelt dêr't it giet om de druk fan lêsten foar de ynwenners en wol dizze ferlichtsje.
- It opstellen fan in begrutting en mearjierreberoaïing bart earlik, realistysk en mei ferdrach. De druk fan 'e lêsten moat omleech as it oanbod fan foarsjenningen omleech giet. Takomstige generaasjes wurden net opseale mei de gefolgen fan min finansjeel belied fan harren foargongers.

Tsjinstberens en soarch

Gearhing

- De KristenUny fynt it fan belang dat de Oerheid kwetsbere minsken beskerming biedt. De gemeente makket konkrete pannen tsjin ferienlikjen fan âlderein, lange tiid fan wurkleazens en oare risikogroepen.
- It maatskiplik ûndermynjen fan willewurk en mantelsoarch ûnder it biedwurd "wurk is krekt wat wurdich as it betelle wurdt" moat tsjingien wurde troch erkenning en wurdearring, beskerming en stimulearring fan ûnbaatsuchtige tsjinstferliening en soarch foar inoar.
- Soarchferlieners krije om 'e nocht of tsjin in redusearre taryf in parkearpas.
- De gemeente ynvestearret yn kontakten en mei-inoar opwurkjen mei tsjerken.
- Foar âlderein of beheinden dy't foarsjenningenbrek binne, moatte oplossingen fûn wurde en dy't bydrage ta selsredsumens.
- By it helpen mei soarch oan leden fan húshâldings dy't te krijen ha mei sykte of âldens moat sa folle as mooglik is rekken hâlde wurde mei de hiele húshâlding, dat it ferbân fan de húshâlding wer mooglik yn takt bliuwt.
- Gok, *game*- en drankverslaving wol de KristenUny tsjingeane. Ienlikens is in wichtige reden fan de flecht hjir yn. KristenUny wol dizze ferienlikjinge oanpakke troch de ferbannen binnen de maatskippij te fersterkjen en de bedriging fan sosjale kohesje te pareaen.

Húshâldings

- De húshâlding is de hoekstien fan de maatskippij, mar de húshâlding stiet de lêste jierren yn tanimmende mjitte ûnder druk. De húshâlding is de basis fan bern, âlders binne ferantwurdlik foar it grut bringen fan harren bern. De KristenUny wol útgeane fan de krêft fan húshâldings. Goed funksjonearjende húshâldings binne de bêste previnsje tsjin kriminaliteit fan jongerein, útfal fan skoallen, misbrûk fan alkohol en *drugs*. Jongerein moat net los sjoen en bejegene wurde fan de húshâldings dêr't hja wenje.
- As it giet om kearntaken fan de Oerheid, as feiligens, is efterhâldendheid by it werombringen fan it budzjet op syn plak.
- Oankommende bern binne folwoeksen yn oplieding en moatte dêrom mei respekt, mei ferwachting en opbouwend bejegene wurde troch de gemeente. De gemeente swart stigmatysearing fan âldensgroepen ôf.
- It sintrum foar Jongerein en gesin moat rekken hâlde mei libbensskôgjende ferskillen by de help mei stipe oan húshâldings.
- Jongerein moatte troch de gemeentelike wolwêzenprogramma's en oar belied gjin aktiviteiten of ynformaasje opkronen krije dy't net bydrage oan ûntjouwing, selsredsumens, persoanlike ûntwikkeling, selsrespekt en maatskiplik duorsume relaasjes.

Undernimmend wurkje

- Us útgangspunt is dat elk minske ferantwurde is om yn syn/har eigen libbensûnderhâld te foarsjen. Gemeentelik belied moat de húshâldings, op basis fan de ekonomy, dêrom romte te jaan foar ûndernimmerskip, ûntjouwing en gesinsfoarming.
- Alders allinne, mei *fulltime* gesinsferantwurlikens moatte foar harren gesinstaken de romte krije.
- Somtiden slagget it minsken (tydlik) net om yn harren libbensûnderhâld te foarsjen. Wy fine dat nimmen oan syn/har lot oerlitten wurde mei. Sawol fan maatskippij as Oerheid wurdt ekstra soarch en omtinken frege foar de (tydlik) kwetsbere boargers.

- Wy fine dat foar it krijen fan in útkearing in tsjinprestaasje frege wurde mei. De gemeente mei in berop dwaan op de ynset fan dyjingen dy't in útkearing krije.
- Fan elkenien dy't finansjeel ôfhinklik fan de gemeente is wurde de (feroare) kapasiteiten en beheiningen en ûntwikkelingen dêryn objektyf en sekuer bepaald en fêstlein, bygelyks yn in persoanlik ûntwikkelingsplan.
- Wy sealje wurkjouwers net op mei (administrative) omballingen. Bygelyks : troch te wurkjen mei detasjearjng kinne by it plak jaan fan minsken dy't beheind binne administrative lêsten fermindere wurde.
- Bedriuwen moatte stimulearre en beleane wurde om sosjaal ferantwurde te ûndernimmen.
- Der meie gjin lange wachttiden bestean foar skuldhelpferliening. Konkreet moat Frjentsjer der op oanstean by it ferbân fan mei-inoar opwurkjen dat immen binnen twa wiken by de skuldhelpferliening terjochte kin en dat dêrnei sa rêd as mooglik wurke wurdt oan in oplossing, û.o. om foar te kommen dat skulden harren fierder opheapje.
- De steds promoasjebelesting moat rjochtfeardiger ferdield wurde tusken bedriuwen dy't baat hawwe by toerisme en grutskalige eveneminten en dy bedriuwen dy't dêr oanwiisber gjin baat by hawwe.

Leare is oanwinne

- De ferantwurdlikens foar de ûntwikkeling fan bern leit by de âlders. De ferantwurdlikens foar it grut bringen mei net oernaam wurde troch de skoalle of troch oare ynstellingen om it bern hinne. Gemeentelik belied mei de belutsenheid fan âlders by it grut bringen fan harren bern net ferminderje, mar moat dizze stypje en stimulearje.
- Wy fine it fan belang dat âlders in kar meitsje moatte kinne dat neffens harren libbensskôgging is, as it derta komt gebrûk te meitsjen fan harren wetlik rjocht ta frijstelling fan de learplicht yn bepaalde situaasjes.
- Foarkommen moat wurde dat bern mei problemen bûten harren fermidden (de húshâlding en/of de klasse) in plak krije. Krekt it fermidden fan it bern (âlders en dosinten) moat stipe wurde (û.o. troch professionals).
- Stimulearje dat de skoallen sels wat langer wat mear ferantwurdlikens krije yn it bepalen en foarmjaan fan belied. Minder bemuoienis út de Oerheid en mear frijheden yn kar fan skoallen dy't ynjûn wurde troch it wurkjen út professionaliteit.
- De belutsenheid fan âlders by it ûnderwiis fan harren bern wurdt stimulearre en fasilitearre.

It tellen fan seiningen

Kultuer

- De KristenUny set har yn foar de Fryske taal om de identiteit fan Frjentsjeradiel as Fryske gemeente te fuortsterkjen.
- Frjentsjeradiel is in gemeente dêr't de bysûndere histoarje fan ôfstrielet. De kulturele wearde dêr fan moat bewarre wurde, fuortsterke en benuttige.
- Oan besikers fan de binnenstêd moat histoaryske ynformaasje beskikber steld wurde, bygelyks troch by histoaryske gebouwen QR-koades fêst te meitsjen dy't ferwisje nei in webside mei mear ynformaasje oer it oangeande gebou.
- Subsidiarre kulturele ynstellingen moatte it autentike karakter en de identiteit fan Frjentsjer fuortsterkje troch út te heljen út de rike histoaryske ferline fan de gemeente en besikers dêr fan priuwe te litten.
- Frjentsjer moat it âlderserf fan de Frjentsjerder Universiteit aktyf ûnder it omtinken bringe fan boargers en toeristen. Wat der noch fan de Universiteit oer is (benammen de âlde kleasterkapel) moat iepensteld wurde foar it publyk.

- Om de besite fan museums te stimulearjen ûndersiket de gemeente de mooglikheid om de museums yn Frjentsjer te stypjen mei de yntroduksje fan in nij tagongsbewiis: de kaart foar gesinnen. Doel fan dizze kaart is en nim de finansjele drompel foar besites oan museums by húshâldings wei.
- De KristenUny is gjin foarstanner fan in automatyske 1% noarm fan de bousom en bestim dy foar keunst. Partikuliere inisjativen hawwe de foarkar.

Sport en beweging

- Sport spilet yn ús maatskippij fan hjoed-de-dei in rol fan belang. Partij minsken genietsje fan it beöefenjen fan in sport of sjogge der nei. De KristenUny sjocht foar de gemeente foaral in fasilitearjende rol weilein. Dit jildt yn mindere mjitte foar de profsport.
- By de ynrjochting fan de iepenbiere romte hâldt de gemeente goed yn 'e gaten dat der romme gelegenheid is foar kuierje, fytse, túnkje, ferskate foarmen fan wettersport en sa, dat de boargers en toeristen in protte mooglikheden hawwe en ûndernimme sûne aktiviteiten.
- By it gebrûk fan sportfoarsjenningen wurdt de ynset fan meiwurkers fan de gemeente op Snein ta in minimum beheind. Hjiryn toant de gemeente har in goede wurkjouwer, dy't har personiel safolle mooglik rêst op Snein gunt.
- Alkohol, smoke en sport geane net mei-inoar. It brûken fan alkohol yn sportkantines ûnder en oanslutend oan sportaktiviteiten wurdt ûntmoedige.

Rekreaasje

- It fytsrûtenet moat ferbettere wurde en útwreide mei it each op:
 - de konkurrinsje mei de auto
 - de sûnens fan it folk
 - it toerisme
- De alvestêderûte moat sa geskikt mooglik makke wurde foar de wetterrekreaasje.
- Pittoreske plakken yn 'e gemeente moatte foarsjoen wurde fan sitgelegenheid foar ynwenners likegoed as toeristen.

Ekonomy en Lânbou

- De gemeente mat har maksimaal te skrep sette en behâldt en win bedriuwen en stel har tsjinstber op by inisjativen út it bedriuwslibben.
- Dat hâldt ûnder oare yn it ferminderjen fan regeldruk en it flot ôfhanneljen fan oanfragen.
- Hoewol't de krisis ôfnimmende bedriuwichheid en tanimmende wurkleazens feroarsaket, biedt it ek kânsen om ta in mear duorsume ekonomy te kommen.
- Sjoen ús algemiene belang by in swiid Frysk lânskip wurdt de agraryske sektor de romte bean dy't fan nede is en oefenje it bedriuw út; ek ferbreedzje mei soarch of rekreaasje.
- Foar Frjentsjeradiel is it passend en winskelyk in wittenskiplik kennisinstitut nei de eardere universiteitsstêd te heljen. Bygelyks in hegeskoalle of in technologysk laboratoarium foar ûndersyk.
- It beheinen fan sneinsiepenstelling fan winkels is goed foar ús kultuer.
- Foar de ynfolling fan lege plakken yn winkelstrjitten en op bedriuwsterreinen wurdt passende aksje ûndernommen. Der moat op tiid ynspiele wurde op behindiger wurdende detailhandel. It leechstean fan hjoed-de-dei moat oplost wurde.
- De agraryske ûndernimmer is fakentiden ek lânskipsbehearder en krijt hjir in passende fergoeding foar.

Alles syn plak

- Romte foar ynnovatyf, fraachgerjocht en duorsum wenjen (û.o. libbensrinbestindige wenten, mienskiplike weninisjativen, bouwen yn eigen behear troch partikulieren).
- By de ynrjochting fan de libbensûmjouwing wurdt konsekwint rekken hâlden mei de oantreklikheid en feiligens dêr fan foar boartsjende bern.
- Histoaryske skaaimerkjende bebouwing yn stêd en doarpen moat aktyf beskermd en yn stân hâlden wurde, foaral it oansjen en gevels. Nijbou moat oanslute by de útstrieling fan de oarspronklike of dominante boustyl fan de omjouwing, sa't it besteande karakter fan de bebouwing fuortsterke wurdt.
- By ynwreiding en restauraasje fan pannen yn 'e Frjentsjerter binnenstêd moat passend oansletten wurde by de histoaryske karakteristike bebouwing troch in fuortsterkjende yn plak fan kontrastearjende boustyl. De (wen)kwaliteit fan de Frjentsjerter binnenstêd hat in hege prioriteit, omdat dy de ekonomyske duorsumens fuortsterket.
- Frjentsjeradiel moat har te skrep sette foar sawol behâld en fêstiging fan winkelbazen yn 'e doarpen en de binnenstêd.

Yn goede banen

- Fytsrûtes binnen de gemeente wurde sa folle mooglik fan it oare ferkear skieden.
- De Suderkade moat in Bûlevaarútstrieling krije.
- Fytspaden wurde útfierd yn read asfalt foar in goed fytskomfort.
- Pealtsjes op fytspaden feroarsaakje in protte ûngemak. Dy wurde sa folle mooglik ferwidere.
- Binnen de beboude kom is op trochstreamingswegen altiten sprake fan in trottoir oan beide siden fan de wei en foldwaande feilige oerstekplakken. De Súdlike Yndustrywei moat bygelyks in trottoir krije. Tsjinoer it âld-tramstasjon oan de Ljouwerterwei moat in fuotgongersoerstekplak komme.
- De ynformaasjefoarsjenning fan it iepenbier ferfier wurdt ferbettere.
- De mooglikheden fan ferfier oer wetter wurde benuttige.
- Ynwenners wurde belutsen by besluten oer it iepenbier ferfier yn harren regio, bygelyks oer tiden en rûtes.
- Betelle parkearjen yn 'e binnenstêd is in middel om de parkeardruk te regulearjen en mei troch de gemeente net as in goede melke ko sjoen wurde. It taryf moat sa leech mooglik hâlden wurden wêr mooglik moat it ferfongen wurde troch blauwe sônes.
- Parkearboetes wurde ferlege. Dy binne te heech yn relaasje ta it "fergryp".
- Dêr't bern boartsje of nei skoalle gean, past it motorisearre ferkear him kwa faart oan.
- Notoire oertrêders fan faasje dy't harren eigen wenomjouwing ûnfeilich meitsje moatte konfrontearre wurde mei de ûnrêst dy't hja feroarsaakje ûnder de beskermjende begelieding fan 'e gemeente.
- Hurd en stadich ferkear wurdt skieden.
- Lânbouferkear wurdt safolle mooglik skieden fan fytsferkear.
- De KristenUny fynt goed behear en ûnderhâld fan belang. De ynfrastruktuer moat goed en regelmjittich ûnderhâlden wurde om de kosten leech te hâlden en ûngemak foar te kommen.

Sûnens fan liif en libbensomjouwing

- Der moat romte bean wurde foar alternative enerzjy opwekking as (yn folchoarder fan foarkar) wetterstofproduksje, sinne-enerzjy, biogas en wynenerzjy, mitsdat dy kwa pleatsing, kleurstelling, útfiering en oerlêst gjin ôfbrek dogge oan de libbensomjouwing en lânskip.

- Duorsumens pakt de Kristenuny yntegraal oan: it ûnderwerp wurdt yn elk beliedstik dêr't it relevant is, meinaam.
- De gemeente stimulearret skieding fan ôffal en werbrûken as en salang it ôffal noch net algemien as kostbere grûnstof sjoen wurdt en it inisjatyf noch net oan de merk oerlitten wurde kin. As it ôffal by de boarne skieden wurdt, liedt it ta legere lêsten foar de boarger en ôffal kin brûkt wurde as grûnstof.
- Laadpunten foar hybride auto's binne in opsje, mar ek oare foarmen fan enerzjysunich transport kinne fuortsterke wurde. Sa kin de gemeente de brânstofselsechnology fuortsterkje, troch sa rêd mooglik in wetterstoftankstasjon nei Frjentsjer te heljen.
- De produksje en ferkeap fan streekprodukten wurdt stimulearre.
- Fersmoarging (as swerfsmoargens en hûneloarten) moat bestriden wurde by de feroarsaker troch foarljochting, foarsjenningen en ferbalisearring. It achterlitten fan hûnestront yn de iepenbiere wenûmjouwing moat effektyf bestriden wurde, ûnder oare troch it achterheljen fan de eigener.
- De gemeente draacht safolle mooglik by oan goed rintmasterskip en omwrâldbewustwêzen troch sels it goede foarbyld te jaan yn har amtlike organisaasje. Mei dit doel wurdt de eigen gemeentlike organisaasje trochljochte op enezjysunigens.
- Mei it each op har foarbyldfunksje skinkt de gemeente gjin alkohol mear ûnder publike oangelegenheden as nei de gearkomsten fan de rie.
- De iepenbiere romte moat sa ynrjochte en organisearre wurde dat it minsken útnoeget ta ûnderling kontakt, spultsjes en aktiviteiten, troch gebrûk te meitsjen fan grien, noflike struktueren, moaie arsjitektuer en ljocht en romte.
- De gemeente moat in fruchtdragend plantsoen stimulearje troch it yn hegere mjitte gebrûk meitsjen fan fruitbeamen by it oanplantsjen fan grien.
- De bijestân wurdt yn ús lân bedrige. It is fan grut ekologysk belang dit safolle mooglik tsjin te gean. By de karren (oanplantsjen fan soarten, meane, bestride, ensafuorthinne) wol de KristenUny safolle mooglik bij – freonlik grienbehear tapasse.
- It foarsjen fan fergunningen foar muzyk – en gelûdfersterking moat beheind wurde, yn it bysûnder yn de jûnsoeren. Unfersterke muzyk is fergunningfrij.
- Goede regels freegje om goede hanthavening. De gemeente siket dêrby stevige mei-inoar opwurkijing en ôfstimming mei provinsje, wetterskip, en justysje.

Mei tank oan Tjibbele Miedema foar de oersetting.

+ Betrouwbare overheid

Waar staat de ChristenUnie voor?

Bij de ChristenUnie staan niet de overheid of de markt centraal, maar de samenleving en de mensen daarin. De ChristenUnie wil investeren in de kracht van de samenleving. De ontwikkeling moet zijn: minder overheid, meer samenleving.

Wij verwachten niet alles van de overheid, maar ook niet van de markt. Wij zien overheid en samenleving als bondgenoten. De gemeentelijke overheid moet dienstbaar zijn aan het algemeen belang, zich bescheiden opstellen en ruimte geven aan particulier initiatief. De overheid stimuleert en ondersteunt mensen om hun eigen kracht, of samen-redzaamheid, in te zetten. De gemeente heeft als belangrijke taak de kracht die al aanwezig is in de samenleving te versterken. Als het aan de ChristenUnie ligt gooit de overheid niet zomaar verantwoordelijkheden 'over de schutting'. Dat gebeurt helaas wel te vaak. Bij ons staat de overheid naast mensen. Wij denken mee, stimuleren en ondersteunen waar nodig. Dit vraagt om maatwerk. En als mensen het echt niet zelf of samen met anderen kunnen, dan biedt de overheid een vangnet.

Wij geven de overheid niet te veel, maar ook niet te weinig verantwoordelijkheid. Burgers moeten een beroep kunnen doen op de overheid als hun veiligheid of bestaanszekerheid in het geding is.

De samenleving wordt steeds mondiger en autonomer en vraagt daarin een andere opstelling van de overheid. Er worden door deze mondige samenleving die door de technologie over veel informatie beschikt hoge eisen gesteld aan overheidshandelen in het bijzonder aan de transparantie van de overheid. Op dit punt heeft Franekeradeel nog een verbeterslag te maken. Ook het herindelingsproces moet de transparantie bevorderen. De ChristenUnie staat voor een overheid die betrouwbaar, transparant en herkenbaar is en die daarmee het vertrouwen van de burger waard is. Dat geldt juist voor de lokale overheid (raadsleden, wethouders, burgemeester én ambtenaren), die zo dichtbij staat. De ChristenUnie gaat voor een benaderbare overheid. De gemeente zorgt daarom voor een zorgvuldige communicatie met haar burgers, of dat nu via sociale media of de balie gebeurt. Wij nemen burgers serieus, juist ook als zij klachten hebben.

De ChristenUnie wil werken aan een vriendelijke, begrijpelijke overheid, die zaken niet onnodig ingewikkeld maakt, maar - waar mogelijk - zelfs eenvoudiger.²

Als goed rentmeester gaat de overheid sober en doelmatig met het aan haar toevertrouwde belastinggeld om.

Regeren is vooruitzien

De ChristenUnie beschouwt de gemeente als "de eerste overheid". Van alle overheden in Nederland staat de gemeente het dichtst bij de burger. De gemeente is in veel gevallen het

² Uit dit recente bericht blijkt dat het in tijden van bezuiniging een enorme uitdaging is om de gemeentelijke service op peil te houden: <http://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/nieuws/ombudsman-gemeente-den-haagvervreemdt-van-burger.9019011.lynkx>

eerste of meest nabije en concrete contact van een burger met de overheid. De ChristenUnie wil dat burgers zich niet primair opstellen als klant of rechthebbende, maar verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen handelen en samen met anderen en de overheid de zorg voor de samenleving oppakken.

De overheid moet een open houding hebben richting initiatieven van burgers, vooral als die het algemeen belang op het oog hebben, zoals op het gebied van duurzaamheid, zorg, lokale economie of wijkbeheer. Hierin past een overheid die meedenkt en faciliteert.

Door de crisis (o.a. op de woningmarkt en in de bouwsector) en bezuinigingen is de financiële druk op de gemeente zo groot is geworden, dat bepaalde voorzieningen alleen nog maar in stand gehouden kunnen worden gehouden als overheid, markt en de rest van de samenleving gezamenlijk de schouders eronder zetten.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Burger en overheid

De gemeente heeft een aantal belangrijke kerntaken, zoals veiligheid, maatschappelijke ondersteuning, ruimtelijke ordening en afvalinzameling. Zelfs bij die taken waar zij een primaire verantwoordelijkheid heeft, zoekt zij nog steeds zoveel mogelijk samenwerking met de samenleving (burgers, gezinnen, bedrijven, kerken, organisaties, scholen, enzovoort). De gemeente moet er aan werken dat de afstand tussen kiezer en politiek vermindert. De gemeente moedigt de burger actief aan om invloed uit te oefenen op het besluitvormingsproces.

Een coöperatieve houding staat bij de ChristenUnie in de gemeenteraad voorop. Het innemen van standpunten in de raad wordt primair bepaald door de uitgangspunten van de partij, die onder andere zijn vastgelegd in het programma.

Bij elke beleidsbeslissing moet terdege rekening gehouden worden met de positieve of negatieve effecten ervan op de bevolkingsopbouw, met als doel de krimp af te remmen en waar mogelijk tegen te gaan. De bevolkingsaanwas schiet te kort. Franekeradeel moet zich daarom profileren als gezinsvriendelijke gemeente.

Franekeradeel moet immigranten een gastvrij welkom bieden met beleid en programma's die een succesvolle integratie waarborgen.

Dorpen als lokale gemeenschap

De ChristenUnie waardeert dorpen ('kernen') en buurten als lokale gemeenschap en hecht aan het eigene daarvan. De gemeente moet alle mogelijkheden benutten om bewoners van dorpen te betrekken bij zaken die hen raken. Steeds meer gemeenten hebben verscheidene (kleine) kernen. Dat vraagt om specifiek kernenbeleid.

Wil de gemeente de afstand tot de kern klein houden, dan is inzet van contactambtenaren met voldoende mandaat een mogelijkheid. Deze ambtenaren vormen de schakel tussen de vele afdelingen binnen het gemeentelijk apparaat en de mensen die de belangen van de kern vertegenwoordigen.

Tegelijk mag van alle ambtenaren worden verwacht dat zij burgergericht opereren (zonder daarbij het algemeen belang uit het oog te verliezen).

De ChristenUnie wil dorpen eigen verantwoordelijkheid geven ondersteund met eigen budgetten. De kracht van de kern is daarbij uitgangspunt. Verenigingen zoals dorpsbelangen krijgen onder voorwaarden geld om hun belangen-vertegenwoordigende rol te kunnen vervullen. Voorwaarde is, dat er een duidelijk draagvlak voor de vereniging in de kern moet worden aangetoond.

Voor een degelijk kernenbeleid is de noodzakelijke beleidsvrijheid te geven om kleine projecten slagvaardig te kunnen aanpakken.

Participatie

De overheid moet niet alles zelf of alleen willen doen. Sterker nog, de overheid moet niet overal bij betrokken willen zijn. Loslaten is ook een kunst.³ Wij spreken liever van overheidsparticipatie dan van burgerparticipatie, al was het alleen maar om bij de overheid een kentering in denken teweeg te brengen. Een nieuwe manier van samenwerken is extra hard nodig nu er zoveel nieuwe taken op de gemeente afkomen (zie ook paragrafen over zorg en welzijn).

Als de overheid wel een belangrijke rol heeft in een proces, dan wil de ChristenUnie dat de gemeente burgers, gezinnen, bedrijven, belangenbehartigers en andere betrokkenen zo vroeg, veel en vaak als mogelijk betreft bij de vorming en uitvoering van dat beleid. Dat is een voorwaarde voor draagvlak en vruchtbare samenwerking. Goede voorbeelden hiervan zijn de Wmo-raden. De gemeente ontwikkelt uitgebreid beleid voor participatie - met duidelijke rollen, procedures en wederzijdse verwachtingen. De communicatie vanuit de gemeente verdient daarbij zorgvuldige aandacht.

Als er initiatieven, taken, verantwoordelijkheden en middelen kunnen worden overgedragen aan burgers en maatschappelijke instellingen, dan begeleidt en ondersteunt de gemeente dit proces. Het gaat er uiteindelijk om dat gezamenlijke doelstellingen op de beste manier bereikt worden. Een voorbeeld hiervan is het overdragen van de zorg voor het openbare groen aan een buurt.

De ChristenUnie is over het algemeen geen voorstander van referenda. Het is een te zwaar middel, doorkruist het democratisch proces, simplificeert complexe vraagstukken en vindt vaak te laat in het proces plaats.

Decentralisatie

De komende jaren worden een flink aantal taken van de rijksoverheid en provincie overgebracht (gedecentraliseerd) naar de gemeente: onderdelen van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten gaan naar de Wmo, de jeugdzorg gaat van provincies naar gemeenten en met de Participatiewet komt o.a. de sociale werkvoorziening bij de gemeenten. Ook bij het passend onderwijs vindt een stelselwijziging plaats waardoor gemeenten een grotere rol krijgen in de ondersteuning van leerlingen met extra zorgbehoeften.⁴ Deze ingezette decentralisaties en transformaties van allerlei vormen van

³ Zie <http://www.rob-rfv.nl/rob/actueel/nieuwsbericht/115/Loslaten+in+vertrouwen> en http://www.adviesorgaanrmo.nl/Nieuwsoverzicht/2012/Verschenen_Mind_the_trap

⁴ De Wet Passend Onderwijs verplicht samenwerkingsverbanden van scholen om een ondersteuningsplan op te stellen. Over het concept van het ondersteuningsplan voeren samenwerkingsverbanden op overeenstemming gericht overleg (OOGO) met de gemeente(n), omdat elkaars beleid over en weer gevolgen kan hebben. De gemeente is namelijk onder andere

zorg vereisen een zorgvuldige aanpak. Hoewel het decentraliseren van taken naar gemeenten past bij de visie van de ChristenUnie, wordt het uitvoeren van de op handen zijnde decentralisaties een zware opgave. De zorg voor de zwakke blijft daarbij voor ons voorop staan. Zorgvuldigheid en zorgzaamheid zijn cruciaal.

Het gaat om grote operaties, die gepaard gaan met forse bezuinigingen. Het is belangrijk dat de gemeente de (financiële) effecten van de stapeling van decentralisaties voor mensen die hier mee te maken hebben goed in beeld heeft én dat er aandacht gehouden wordt voor de financiële posities van individuele gemeenten. Ook het tempo waarin veranderingen worden doorgevoerd, is een punt van aandacht.

Voor meer over decentralisatie, zie [Decentralisaties en transities](#).

Gemeentelijke herindeling en samenwerking

Bij gemeentelijke herindeling en samenwerking is het uitgangspunt van de ChristenUnie dat de kwaliteit van de gemeentelijke organisatie (ook wel bestuurskracht genoemd) voldoende moet zijn en blijven. Als deze bestuurskracht tekortschiet, is de gemeenteraad de eerstverantwoordelijke om te gaan zoeken naar versterking van deze bestuurskracht. De ChristenUnie kiest daarbij niet op voorhand voor fusie of samenwerken.

Fusie mag niet een doel op zich zijn, maar moet altijd gezien worden als een middel om de doelen waarvoor de gemeente zich gesteld ziet beter of makkelijker te bereiken. Daarom dient tijdens het fusieproces duidelijk te blijken dat het samengaan voordeliger is dan het samenwerken.

De ChristenUnie wil minder bestuurlijke drukte. Bestuurlijke samenwerkingsverbanden zoals gemeenschappelijke regelingen (WGR) moeten worden ingeperkt. De ChristenUnie is niet per definitie tegen gemeenschappelijke regelingen, maar die dienen op zijn minst de mogelijkheid in zich te hebben dat de individuele gemeente eigen beleid kan blijven formuleren.

Concrete voorstellen

- Keuzes voor schaalvergroting worden gemaakt op basis van inhoud, kwaliteit, draagvlak en herkenbaarheid.
- Meer algemene regels in plaats van gedetailleerde vergunningen. Om regeldruk te verminderen, worden vergunningstelsels waar mogelijk omgezet in algemene regels. Wie een loopje neemt met de regels wordt aangepakt. Wie zich daar keurig aan houdt, krijgt minder controle.
- De ChristenUnie vindt dat er ook in het ambtenarenapparaat ruimte moet zijn voor gewetensbezwaren. Bijvoorbeeld voor trouwambtenaren met gewetensbezwaren tegen het vastleggen van een huwelijk met partners van hetzelfde geslacht.

verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving van de leerplicht, het leerlingenvervoer, de onderwijshuisvesting en het achterstandenbeleid. En per 1 januari 2015 wordt de gemeente verantwoordelijk voor de zorg voor jeugd. Bron:

<http://passendonderwijs.nl/samenwerkingsverbanden/afstemmin-met-gemeenten-2>

Zonder orde geen veiligheid

Waar staat de ChristenUnie voor?

De overheid heeft als enige de zwaarmacht. Daar gaat zij zorgvuldig en terughoudend mee om. De overheid is zich er steeds van bewust dat zij een verantwoordelijkheid heeft om de zwakken en bijvoorbeeld privébezit te beschermen en criminaliteit te bestrijden. Tegelijk houdt zij ook oog voor de eigen verantwoordelijkheid van mensen (denk bijvoorbeeld aan inbraakpreventie).

Betrokkenheid van inwoners en organisaties uit de buurt⁵ is van groot belang bij de analyse van veiligheidsproblemen en bij het stellen van prioriteiten bij de oplossing daarvan. Verschillende buurten kunnen een verschillende aanpak vragen. Bij het werken aan veiligheid en leefbaarheid heeft iedereen een rol. Juist burgers, winkeliers, scholen, politie en woningcorporaties dragen bij aan goede buurten. Dat zijn buurten waarin gezinnen met een gerust hart wonen, werken en winkelen, waarin jongeren en kinderen zich veilig kunnen ontwikkelen en ruimte hebben om te spelen en waarin ouderen zonder zorg over straat kunnen, actief kunnen zijn en nog voluit aan het leven kunnen bijdragen.

Mensen zijn geschapen door God. Zij zijn te waardevol om in drugs, drank, gokken of prostitutie zichzelf, hun vrijheid en waardigheid kwijt te raken.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Ook bij de aanpak van problemen toont de ChristenUnie haar hart voor de samenleving. Zacht waar het kan, hard waar het moet. De ChristenUnie heeft aandacht voor slachtoffers en hun omgeving en stimuleert een effectieve aanpak van daders.

De gemeente stelt een integraal veiligheidsbeleid vast, dat gebaseerd is op onderzoek en ervaringen in de verschillende buurten. In een veiligheidsplan worden na te streven doelen en verantwoordelijkheden beschreven van de organisaties die in samenwerking een rol spelen voor veiligheid. Partners in preventie en aanpak zijn behalve gemeente en politie onder andere de burgers, welzijnswerk, jeugdzorg, onderwijs, verslavingszorg en gezondheidszorg.

De ChristenUnie wil dat het integraal veiligheidsplan zo tijdig door de raad wordt vastgesteld, dat de gemeente invloed kan uitoefenen op het vaststellen van de prioriteiten voor de politie. Minstens één keer per jaar moet er overleg zijn tussen gemeenteraad, burgemeester, politie en openbaar ministerie waarin gesproken wordt over resultaten. Daarbij wordt ook verslag gedaan van de inzet van mensen en middelen, onderlinge samenwerking, aanrijdtijden e.d. van politie, brandweer en ambulances.

De politie moet voldoende ruimte krijgen voor haar handhavende taken. De politie kan het niet alleen. Samenspraak en samenwerking met de burger(groepen) is daarbij de sleutel tot effectiviteit. Burgers worden daarom actief betrokken bij de veiligheid op straat, in de wijk en in huis. Burgers vormen ook de ogen en oren van de politie. De ChristenUnie stimuleert dat inwoners gemakkelijk melding kunnen maken van overlast en van crimineel gedrag, waarbij de politie contact legt met de melder over de resultaten. De gemeente moet ook de

⁵ Als we spreken over 'buurt', bedoelen we zowel de stadswijk of deelbuurten daarin, als ook dorpen of kleine kernen op het platteland.

burgers stimuleren om aangifte te doen van strafbare feiten en wantoestanden. Belemmeringen dienen waar mogelijk te worden weggenomen. Zij stimuleert de regierol van de gemeente om veiligheidsproblemen met verschillende maatschappelijke partners op te pakken via de verschillende keurmerken.

De ChristenUnie hecht aan de rol van de wijkagent als aanspreekpunt voor burgers in de wijk en zijn coördinerende taak naar andere agenten en de gemeente toe om problemen in de wijk concreet aan te pakken.

Als het om veiligheid gaat, krijgt de burgemeester steeds meer wettelijke bevoegdheden om op te treden tegen geweld en overlast. Er moet genoeg menskracht beschikbaar zijn om deze wetten en regels goed te kunnen handhaven.

Drugs en drank

Franekeradeel heeft nog geen coffeeshops en de ChristenUnie wil dat zo houden. Het gebruik van drugs en alcohol op straat moet actief worden tegengegaan en er moet streng opgetreden worden bij overlast. Signalen uit de buurt moeten hierbij zwaar wegen.

Het kabinet verscherpt de regels rondom softdrugs: cannabis met een THC-gehalte van 15% of hoger wordt niet gedoogd. Het vraagt wel extra inspanningen van de gemeente om dit beleid goed uit te voeren. De ChristenUnie is tegen het door gemeenten zelf telen van wiet. Wiet is en blijft een verboden middel. Door het wietgebruik tegelijkertijd wel te gedogen wordt door de overheid een dubbele boodschap afgegeven. Met wietteelt door de gemeente zou dat nog erger worden.⁶

Tegen illegale hennepkwekerijen wordt hard opgetreden. Growshops blijven verboden. De ChristenUnie wil dat de strijd tegen drankmisbruik gevoerd wordt samen met ouders, maatschappelijke organisaties, scholen, horeca, sportverenigingen, politie, verslavingszorg, kerken en andere betrokkenen. Per 1 januari 2013 geldt de nieuwe Drank- en Horecawet, waarbij de handhavingstaken zijn overgedragen aan de gemeente. Dit vraagt om voldoende beschikbare en goed geschoolde handhavers. De gemeenteraad moet in deze beginperiode dit dossier kritisch volgen.⁷ Wij vragen extra alertheid op de handhaving van leeftijdsgrenzen.

Prostitutie

Prostitutie is menonwaardig en gaat in tegen Gods bedoeling met seksualiteit. Criminaliteit, mensenhandel, uitbuiting, eenzaamheid en andere sociale problemen zijn de schrijnende werkelijkheid achter de schone schijn. De ChristenUnie is daarom tegenstander van prostitutie en mensenhandel. Alle mogelijkheden om mensenhandel tegen te gaan, moet de gemeente benutten. Dat betekent dat de verschillende gemeentelijke diensten goed samenwerken en alert zijn op signalen van mensenhandel. Goede voorlichting en preventie op de scholen is belangrijk.

Wij willen dat de gemeente zorg draagt voor voldoende hulp- en uitstapprogramma's voor prostituees.

⁶ Zie bijvoorbeeld: <http://www.christenuniezwolle.nl/volkshuisvesting-verkeer-en-binnenstad/de-dubbele-boodschapvan-gereguleerde-wietteelt.html>

⁷ Zie voor informatie: <http://www.handhavingdhw.nl/> en bijvoorbeeld: [http://www.veiligengezonduitgaan.nl/article/Drank%252d-en-Horecawet-\(DHW\).html](http://www.veiligengezonduitgaan.nl/article/Drank%252d-en-Horecawet-(DHW).html)

Concrete voorstellen

- Bij het werken met het integraal veiligheidsplan en de daaruit voortvloeiende prioriteiten voor inzet van politie en andere organisaties worden de resultaten van veiligheidsonderzoeken en de bevindingen van wijkbewoners meegenomen.
- De ChristenUnie zet zich in voor het behoud van de wijkagent, ook in het licht van het wijkgericht werken.
- De gemeenteraad moet een stevige vinger aan de pols houden bij beleid dat naar de veiligheidsregio's is verplaatst. Dus: tijdige inbreng voor de besluiten die voor de regionale brandweer worden genomen met het oog op goede en betaalbare brandweezorg. En blijvende aandacht voor de rol van vrijwilligers.
- Het succesvolle beleid gericht op het afschaffen van keten wordt voortgezet.
- De burgemeester stimuleert lage drempels voor het doen van aangifte en goede terugkoppeling door politie.
- De kosten van vandalisme worden verhaald op daders. De gemeente publiceert regelmatig de resultaten hiervan en de omvang van de schade ten gevolge van vandalisme door middel van een 'vandalismemeter'.
- Wildplakken en graffiti moeten bestreden en ontmoedigd worden met effectieve maatregelen. Het huidige gebrek aan handhaving leidt tot verloedering in stad en dorpen. De reactiesnelheid van de gemeente dient het illegaal plakken te ontmoedigen.
- Er moet een snelle en gepaste handhaving volgen op onvolwassen gedrag (openbaar dronkenschap, wildplassen, vandalisme, snelheidsovertredingen, etc.), zodat de grenzen die de wet stelt niet vervagen.
- Wij willen de sociale samenhang tussen mensen en groepen mensen versterken. Daartoe faciliteren wij wijkplatforms, verenigingsleven en buurtinitiatieven en geven wij de samenleving een rol in de zorg voor veiligheid in de wijk.
- Ondanks allerlei preventieve maatregelen betekent elk casino of elke gokhal meer mensen met een gokverslaving. De ChristenUnie wil de vestiging van casino's en gokhallen voorkomen.
- Er komen uitstapprogramma's voor prostituees.
- Wij willen dat Franekeradeel beslist om van de nuloptie met betrekking tot prostitutiebedrijven gebruik te maken.
- De ChristenUnie wil een actief handhavingsbeleid, waarbij het opleggen van bestuurlijke boetes niet wordt geschuwd.
- Wij betrekken inwoners bij veiligheid en zetten in op burgernet.
- De gemeente organiseert (zo nodig samen met andere gemeenten) voldoende toezichtcapaciteit voor de Drank- en Horecawet en werkt aan preventie (de modelverordening van STAP⁸ maken wij daarbij leidend).
- Sluitingstijden van horeca is lokaal maatwerk. Als er maar een totaalpakket is met horeca, politie, hulpverlening en omwonenden.

Middelen dienen doelen

Waar staat de ChristenUnie voor?

Van de gemeente verwachten wij dat zij een betrouwbare, goede rentmeester is van de beschikbare middelen. Gemeenten worden geconfronteerd met enerzijds een drastische uitbreiding van het takenpakket, anderzijds met een ingrijpende bezuinigingsoperatie. Daarnaast zorgt de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF) ervoor dat de gemeentelijke beleidsvrijheid ten aanzien van het doen van investeringen begrensd wordt. Gemeenten worden ook verplicht hun tegoeden bij het Rijk onder te brengen (schatkistbankieren). De

⁸ <http://www.stap.nl/content/bestanden/modelverordening-drank--en-horecawet-versie-2-0.pdf>

verschillende maatregelen leggen samen een grote druk op het financieel beleid. Meer dan ooit moet de gemeentelijke overheid zich ervan bewust zijn dat de middelen worden opgebracht door de hele samenleving. Alle burgers betalen mee, hetzij via de afdracht van de rijksoverheid, hetzij via de OZB (Onroerende Zaak Belasting).

De rijksoverheid draagt met een aantal zorg- en welzijnstaken weliswaar ook het budget over, maar heeft daarop een aanzienlijke korting toegepast. En door de ontwikkelingen op de woningmarkt staan ook de inkomsten uit de OZB onder druk. Dat geldt al evenzeer voor de opbrengsten uit grondverkoop. Gemeenten moeten daarom de tering naar de nering zetten. Niet alleen door op alle begrotingshoofdstukken te korten door middel van de kaasschaafmethode, maar vooral ook door duidelijk keuzes te maken en prioriteiten te stellen.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Bezuinigen is kiezen

Het budget dat de gemeente ter beschikking staat, dient nadrukkelijk het algemene belang. De besteding van de publieke middelen moeten altijd worden verantwoord.

Ook bezuinigen begint met het inzichtelijk maken in de begroting en jaarrekening welke prestaties voor de beschikbare financiën worden uitgevoerd en zijn gerealiseerd. De ChristenUnie werkt mee aan bezuinigingen, maar stelt wel een paar grenzen:

- Die posten die rechtstreeks te maken hebben met het lenigen van de nood van individuele burgers moeten zoveel mogelijk buiten schot blijven.
- Als het gaat om kerntaken van de overheid, zoals veiligheid, is terughoudendheid bij het terugbrengen van het budget op zijn plaats.

Het spreekt voor ons vanzelf dat voornamelijk bespaard kan worden op projecten die voor de samenleving niet van direct belang zijn of waarvoor de overheid geen primaire verantwoordelijkheid heeft. Wat wij zoveel mogelijk willen beperken:

- Het uitvoeren van 'prestigeprojecten'.
- De subsidiëring van organisaties en activiteiten die ook met privaat geld kunnen worden bekostigd.
- Het langdurig financieel steunen van noodlijdende sport- en andere verenigingen. Zo moet ook sporthal de Trije zo veel mogelijk worden geprivatiseerd.
- Het inhuren van externe adviesbureaus, projectmanagers, e.d.

Alleen algemeen toegankelijke activiteiten en voorzieningen komen in aanmerking voor gemeentelijke subsidie. Dit geldt ook voor organisaties die werken vanuit een bepaalde levensbeschouwing. Activiteiten die gericht zijn op levensbeschouwelijke educatie worden niet gesubsidieerd.

Met het in stand houden van de huidige organisatie Theater de Koornbeurs leeft de gemeente op te grote voet. Gezien de bezoekersaantallen blijkt er te weinig economisch draagvlak voor het continueren van deze zwaar gesubsidieerde instelling in de huidige vorm. De Koornbeurs als theater-infrastructuur willen wij wel behouden en onderhouden, maar met een exploitatie gebaseerd op dekkende verhuurprijzen. Het gebruik kan dan worden bepaald door de markt.

Bij alle projecten moet kritisch bekeken worden of en hoe zij versoberd kunnen worden. De gemeente als ambtelijke organisatie blijft werken aan efficiëntie.

De gemeente moet zich inspannen om het kwijscheldingsbeleid bekend te laten zijn bij de groepen waarvoor het bedoeld is.

Franekeradeel dient te streven naar een zo laag mogelijke lastendruk door een zo hoog mogelijke kosteneffectiviteit. De ChristenUnie wil dat het gemeentebestuur zich zeer terughoudend opstelt waar het gaat om de lastendruk voor de inwoners en wil deze verlichten. Zo moeten ook de begraafplaatstarieven eerder omlaag dan omhoog.

Vaste uitgaven mogen nooit hoger begroot worden dan de jaarlijks beschikbare inkomsten. De gemeente dient een sober en verantwoord financieel beleid te voeren.

Wij streven ernaar om de OZB bij voorkeur te laten dalen. Is een stijging niet te voorkomen, dan willen we de OZB alleen met inflatiecorrectie laten stijgen. Ook de gemeente moet de gevolgen accepteren van de waardedalingen op de huizenmarkt. Het mag niet zo zijn dat de gemeente het tarief OZB zodanig aanpast dat haar inkomsten gelijk blijven of stijgen bij een dalende waarde van het onroerend goed.

Lange termijn

Het opstellen van een begroting en meerjarenraming gebeurt eerlijk, realistisch en verstandig. Onder toezicht komen van de provincie willen wij zoveel mogelijk voorkomen. De gemeente zorgt voor voldoende (weerstands-)vermogen om onverwachte uitgaven te kunnen opvangen. De lastendruk moet omlaag als het voorzieningenaanbod daalt. Toekomstige generaties worden niet opgezadeld met de gevolgen van slecht financieel beleid van hun voorgangers.

Samen werken en leven

Waar staat de ChristenUnie voor?

Wij gaan voor een gezonde samenleving, die oog en zorg heeft voor mensen in kwetsbare situaties. Mensen dragen verantwoordelijkheid voor elkaar, in gezinsverband, in families en in de buurt. Het gezin is de hoeksteen van de samenleving en informele netwerken zijn het cement van de samenleving.

Op het gebied van zorg liggen er de komende jaren enorme uitdagingen voor gemeenten. De taken op het gebied van zorg worden vergroot. Dit zal veel gaan vragen van de lokale overheid, maar ook van de lokale samenleving. Elke gemeente heeft haar eigen karakter en zal dit dan ook op haar eigen manier invullen. Dit hoeft niet erg te zijn, als er maar een goed basisniveau overeind staat.

God heeft ieder mens talenten gegeven. Talenten kunnen zich ontwikkelen door educatie, training en/of ervaring. Hoe talenten zich kunnen ontwikkelen en wat er met die talenten bereikt kan worden, wordt mede bepaald door de sociale en economische situatie, maar ook door de opstelling van ouders, overheid, onderwijs, ondernemingen en (maatschappelijke) organisaties. Wij gaan voor een samenleving waar mensen tot hun recht kunnen komen en zich op een gezonde manier kunnen ontwikkelen en ontplooien, om zo de samenleving te kunnen dienen.

Dienstbaarheid en zorg

Decentralisaties en transities

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat de overheid kwetsbare mensen bescherming biedt. Op het gebied van zorg en welzijn verandert er de komende jaren erg veel, zowel voor de gemeente als ook voor burgers en organisaties. Veel zorgtaken die voorheen via het Rijk of de provincie werden geregeld, komen nu onder verantwoordelijkheid van de gemeente, meestal gecombineerd met een fikse bezuiniging vanuit het Rijk op de bijbehorende budgetten. Burgers worden geconfronteerd met het feit dat zij niet meer automatisch recht hebben op voorzieningen, maar dat vooral gekeken wordt wat men zelf kan, al dan niet met behulp van het eigen netwerk.

De ChristenUnie is bereid mee te werken aan deze decentralisaties van taken naar gemeenten en aan de transformatie van overheidszorg naar meer zelfredzaamheid en samen-redzaamheid, maar niet zonder kritisch te zijn op de manier waarop dit plaatsvindt.

Wij huldigen de gedachte dat niet alles door de overheid geregeld kan en moet worden. Er waren in ieder geval wijzigingen nodig in de manier waarop wij de zorg in Nederland geregeld hebben. Zorg moet dichterbij de mensen, informeler, meer integraal en met meer maatwerk. De ChristenUnie ondersteunt de ontwikkeling dat gemeenten meer verantwoordelijk worden voor het organiseren van goede zorg. De lokale overheid kan het beste zorgvragen samenbrengen met andere voorzieningen, zoals thuiszorg, vervoer, onderwijs of woon-zorgcomplexen en levensloopbestendige woningen. Zo kan met behoud van kwaliteit met minder geld meer zorg aan meer mensen worden verleend.

Het is belangrijk om de decentralisaties in samenhang te zien. Vaak maken mensen gebruik van meerdere voorzieningen. Des te meer een reden om maatwerk te leveren, uitgaande van de persoon en zijn/haar situatie en omgeving. Doel is dat iedereen naar vermogen kan meedoen in de samenleving. Daarbij zal de gemeente vooral een stimulerende en faciliterende rol spelen en een vangnet bieden voor hen die het voor kortere of langere tijd zelf niet redden.

Jeugdzorg

In de komende periode worden taken op het gebied van jeugdzorg van de provincie overgeheveld naar de gemeente. De voorbereiding daarop is in volle gang. Deze decentralisatie gaat gepaard met een forse bezuiniging op het oorspronkelijke budget.

Er bestaat een gevaar dat de transitie zich vooral zal richten op het verschuiven van bestuurlijke verantwoordelijkheid, maar het moet om de inhoud gaan. De zorg moet dichterbij het gezin en het kind en in betere samenhang met zijn/haar omgeving worden geregeld en uithuisplaatsingen moeten zoveel mogelijk worden voorkomen. De continuïteit van deze zorg moet gewaarborgd blijven en het aanbod moet vernieuwd en verbeterd worden.

Niet alle taken die naar de gemeente toekomen, kunnen lokaal worden georganiseerd. Dat betekent dat gemeenten ook op regionaal en voor bepaalde zaken op landelijk niveau afspraken met elkaar zullen moeten maken. De ChristenUnie ziet erop toe dat identiteitsgebonden jeugdzorg ook deel uitmaakt van het palet van aanbieders waaruit gekozen kan worden.

Om een samenhangende en integrale visie op de preventie van problemen en het begeleiden van kinderen en jongeren naar zorg, hulpverlening en werk te garanderen, wordt de decentralisatie van de jeugdzorg gekoppeld aan de andere taken die vanuit het Rijk naar de gemeenten worden overgeheveld: de decentralisatie van de AWBZ en de Participatiewet. Dit biedt ook de kans om de jeugdzorg op een soepele manier te laten overgaan in volwassenenzorg.

Gezinnen

Het gezin is de hoeksteen van de samenleving, maar het gezin staat er de laatste jaren in toenemende mate onder druk. Het gezin is de basis van kinderen, ouders zijn verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. De ChristenUnie wil zich inzetten voor het versterken van de kringen rond gezinnen. Goed functionerende gezinnen zijn de beste preventies tegen jeugdcriminaliteit, schooluitval, alcohol- en drugsmisbruik, etc. Jongeren mogen niet los gezien en bejegend worden van de gezinnen waarin ze wonen.

Opgroeiende kinderen zijn volwassenen in opleiding en moeten daarom respectvol, verwachtingsvol en opbouwend worden bejegend door de gemeente. De gemeente zweert stigmatisering van leeftijdsgroepen af.

Het Centrum voor Jeugd en Gezin moet rekening houden met levensbeschouwelijke verschillen bij de te verlenen ondersteuning aan gezinnen.

Jongeren dienen door de gemeentelijke welzijnsprogramma's en ander beleid geen activiteiten of informatie opgedrongen te krijgen die niet bijdragen tot ontplooiing,

zelfredzaamheid, persoonlijke ontwikkeling, zelfrespect en maatschappelijk duurzame relaties.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

De gemeente moet een visie ontwikkelen over hoe ze wil aansluiten bij de behoeften en mogelijkheden van burgers en hoe ze daarin wil samenwerken met andere gemeenten (in het bijzonder de visiepartners, maatschappelijke organisaties, bedrijven, instellingen en burgers. De gemeente moet in die visie dus ook nadrukkelijk naar de eigen rol kijken.

Eigen verantwoordelijkheid, eigen kracht

De ChristenUnie zet in op de eigen en gezamenlijke verantwoordelijkheid van burgers. De maatschappelijke ondermijning van vrijwilligerswerk en mantelzorg onder het motto "werk is pas iets waard als het betaald wordt" moet worden tegengegaan door erkenning en waardering, bescherming en stimulering van onbaatzuchtige dienstverlening en zorg voor elkaar. De gemeente investeert daarom vooral in het versterken van de eigen kracht van mensen en hun sociale netwerk (familie, vrienden, burens etc.).

Voor ouderen of gehandicapten die voorzieningen nodig hebben, moeten oplossingen worden gevonden die bijdragen aan zelfredzaamheid.

De realiteit gebiedt te zeggen dat niet alles door eigen inzet en met behulp van vrijwilligers kan worden opgelost. Naast de taak van regisseur zal de gemeente zich ook een schild voor de zwakkeren moeten blijven tonen. Vóór alles is inzet op preventie van groot belang. Voorkomen is beter dan genezen. Dit voorkomt niet alleen hoge kosten maar zeker ook onnodig leed voor alle betrokkenen. Elk mens is door God geschapen en te kostbaar om aan zijn of haar lot overgelaten te worden.

We moeten ook eerlijk onder ogen zien dat onze samenleving niet altijd zo samenhangend en zorgzaam is als beleidsmakers graag zouden willen. Decennia van individualisering hebben de sociale cohesie in heel veel wijken en verbanden uitgehold. Bij Wmo en jeugdzorg kan niet zomaar uitgegaan worden van de eigen kracht en/of zorgzaamheid van de buurt of de familie. Het vraagt om een extra inspanning, extra opleiding en een andere houding van gemeenten en professionals om die kracht aan te boren en de regie uit handen te geven. We moeten niet vergeten dat de samenleving heel ingewikkeld is geworden. Er mag geen tweedeling ontstaan tussen mensen die wel en die niet kunnen meekomen. Toegang tot zaken als administratieve ondersteuning, schuldhelpverlening, voedselbank en rechtsbijstand moet voor een ieder die dat nodig heeft binnen bereik blijven.

Wmo

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat een ondersteuningsvraag levensbreed wordt bekeken en dat daarbij ook de naaste omgeving van de hulpvrager in beeld wordt gebracht én betrokken wordt. Eén toegangspunt voor welzijn, zorg, opvoedondersteuning en waar mogelijk ook werk en inkomen is daarbij het ideaal.

De ChristenUnie benut de kracht van de samenleving en wil deze versterken. De ChristenUnie zet in op het ondersteunen van mantelzorgers en het versterken van informele (wijk)netwerken. Professionals ondersteunen vrijwilligers in plaats van andersom. Wij pleiten daarom voor een ruim budget voor mantelzorgondersteuning.

Juist in deze tijd liggen er ook voor kerken enorme kansen om zichtbaar te zijn in de samenleving, buiten de kerkmuren. De ChristenUnie gaat hierover graag het gesprek aan.

De ChristenUnie wil dat burgers die ondersteuning vanuit de Wmo krijgen de mogelijkheid hebben om te kiezen voor een PGB (persoonsgebonden budget) en zelf hun ondersteuning kunnen inkopen. Dit stelt burgers beter in staat eigen regie te voeren (bijvoorbeeld een vouchersysteem voor de inkoop van dagbesteding) en vooral om te kunnen kiezen voor zorgverlening vanuit een identiteit die bij hen past. Misbruik van PGB moet tegengegaan worden.

Zorg aan huis en dagbesteding

Steeds meer mensen met een zware zorgvraag moeten langer thuis blijven wonen. Dit betekent onder meer een grote focus op het geschikt maken van voldoende woningen voor ouderen en gehandicapten. Daarover moeten afspraken gemaakt worden met woningcorporaties, o.a. over investeringen op het gebied van domotica (huisautomatisering)⁹. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat daarbij ook aandacht is voor het houden van sociale contacten en het tegengaan van vereenzaming.

Mensen met een beperking moeten zoveel mogelijk kunnen meedoen aan de samenleving. De ChristenUnie vindt dat een passende dagbesteding daar een voorwaarde voor is en zal de transformatie in de zorg op dit punt kritisch volgen.

Eigen bijdrage en hergebruik

Om de ondersteuning in het sociale domein betaalbaar te houden, kan voor bepaalde voorzieningen een substantiële eigen bijdrage gevraagd worden. De ChristenUnie vindt dat een eigen bijdrage voor diensten die door of namens de gemeenten worden verricht, niet ten koste mag gaan van de bereikbaarheid van de zorg.

De ChristenUnie wil hergebruik van hulpmiddelen stimuleren. Naast het financiële voordeel is dit ook belangrijk in het kader van duurzaamheid. Ook het delen van dure hulpmiddelen (bijvoorbeeld scootmobiel) is bespreekbaar.

Parkeerpas voor zorgverleners

In steeds meer gemeenten wordt betaald parkeren/vergunning-parkeren ingevoerd. Dit heeft voor zorgverleners zoals thuiszorgmedewerkers, kraamverzorgers en wijkverpleegkundigen tot gevolg dat ze, voordat ze naar hun cliënt kunnen, eerst een betaalautomaat moeten zoeken en een parkeerkaartje moeten kopen of bijvoorbeeld een bezoekerspas moeten regelen. Dat kost onnodig tijd en geld en is ongepast. De ChristenUnie wil dat in alle gemeenten zorgverleners gratis of tegen een gereduceerd tarief een vergunning kunnen krijgen.

Versterken eerstelijns zorg

Bij het verlenen van zorg aan leden van gezinnen of echtparen die kampen met ziekte of ouderdom dient zo veel mogelijk rekening te worden gehouden met het hele gezin, zodat het gezinsverband waar mogelijk intact blijft.

⁹ Bij domotica draait het dus niet alleen om integratie van techniek en bediening in de woning, maar ook om de dienstverlening van buitenaf naar de woning. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Domotica>

Versterken van de eigen kracht

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat ouders zoveel mogelijk worden ondersteund, zonder dat alle hulp direct door anderen wordt overgenomen. Daarom wordt met behulp van het sociale netwerk eerst een plan van aanpak opgesteld, waarbij de eigen kracht van het gezin zoveel mogelijk wordt versterkt. Dit kan voorkomen dat kinderen uit huis worden geplaatst. Dat vraagt van de professional een meer coachende houding. In elk gezin dat hulp nodig heeft, wordt gewerkt met één plan en is één hulpverlener eerste aanspreekpunt en verantwoordelijk voor de zorgcoördinatie.

Waar nodig wordt een eigen kracht bijeenkomst ingezet om een hulpvrager te ondersteunen bij het hervinden van zijn eigen kracht en het versterken van het netwerk.

Centrum Jeugd en Gezin

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), dat een belangrijke rol speelt in de jeugdzorg, zal zich verder moeten ontwikkelen naar een netwerkorganisatie. Dat betekent dat naast de reeds bestaande taken, zoals het geven van voorlichting en advies en het signaleren van problemen bij kinderen en gezinnen, het centrum ook de taak krijgt om tijdig door te verwijzen naar de juiste hulpverlening. Dat vraagt van het centrum een strakke aansturing onder regie van de gemeente, waarbij generalisten zoveel mogelijk de nodige zorg bieden en indien nodig, tijdig doorverwijzen naar de juiste tweedelijns zorg.

Wij willen dat het CJG zo klantvriendelijk en laagdrempelig mogelijk is. Tevens dient het feit dat ouders vrijwillig gebruik maken van het centrum altijd voorop te staan. Indien ouders er voor kiezen om geen gebruik te maken van het CJG, dient er niet vanuit te worden gegaan dat dit de probleemgevallen van de toekomst zijn.

Verbinding met scholen

Heeft een gezin te maken met hulpverlening, dan hanteren wij als regel: één kind/gezin = één plan/regisseur. In dat geval, kan de school informeel, maar ook formeel een belangrijke schakel vormen tussen de ouders, de jongere en zorgaanbieders.

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat de gemeente niet alleen zorg draagt voor het weghalen van schotten en drempels tussen de verschillende vormen van zorg en/of zorgaanbieders, maar ook voor een goede samenwerking tussen de scholen en jeugdzorg.¹⁰

Ruimte voor zorg met eigen identiteit

De ChristenUnie hecht aan de keuzevrijheid van ouders en zorgvragers om zorg te verkrijgen die past bij hun situatie en levensovertuiging. De gemeente zal moeten garanderen dat toegang tot zorg vanuit christelijke identiteit mogelijk blijft.

Jeugdgezondheidszorg

De afstand tussen zorgvraag en zorg moet overbrugd worden door de zorgvrager (in dit geval het gezin), niet door de zorgverlener. De gemeente moet er voor waken dat ze elk gezin als zorgvrager ziet. Voorkomen moet worden dat het CJG uitgroeit tot een bureaucratische instelling, die het vrijwillige karakter van de zorg laat verdwijnen. Ze moet zich beperken tot het beschikbaar stellen van zorg en het informeren van burgers over het

¹⁰ Het onderwijs zelf (de docenten) zullen ondersteund moeten worden door professionals uit de jeugdzorg om dezelfde aanpak te bieden als de ouders. Zo wordt het onderwijs "ontlast" en de pedagogische kwaliteit van het onderwijs versterkt.

zorgaanbod, zodat de burger zelf al dan niet een keuze kan maken tussen de beschikbare zorg. Het aantal vragenlijsten dat ouders voorgelegd wordt neemt hand over hand toe. Er moet transparantie zijn over waarom vragen gesteld worden en ouders moeten zich niet gedwongen voelen om deze vragenlijsten in te vullen.

Daar waar hulp bij de opvoeding en/of extra ondersteuning nodig is, wordt allereerst bekeken in hoeverre de 'eigen omgeving' hierin een rol kan spelen.

Verslavingen

Verslaving aan alcohol, roken, drugs, seks en/of gokken wordt gezien als bedreiging voor de volksgezondheid en het algemeen welzijn. De gemeente gaat dit tegen door het nemen van preventieve maatregelen en actieve bestrijding. Naast sportverenigingen kunnen ook kerken en andere maatschappelijke instellingen een rol spelen in bewustwording en het voorkomen van gezondheidsproblemen als gevolg van een ongezonde levensstijl. Zo moet er gekeken worden hoe alcoholgebruik in sportkantine verder teruggedrongen kan worden. De ChristenUnie is tegen gokhallen en zal niet meewerken aan vergunningen voor dergelijke locaties.

Eenzaamheid is een belangrijke oorzaak van de vlucht in deze zaken. ChristenUnie wil deze vereenzaming aanpakken door de verbanden binnen de samenleving te versterken en de bedreiging van sociale cohesie te pareren.

Bemoeizorg

Zorgmijding is het verschijnsel dat sommige mensen geen hulp zoeken terwijl zij dat wel nodig hebben. De gemeentelijke gezondheidsdienst en de GGZ-instellingen (geestelijke gezondheidszorg) die lokaal actief zijn, werken nauw samen als het gaat om zorg voor zorgmijders.

Asiel en inburgering

Asielzoekers die in onze gemeente wonen, doen een beroep op gemeentelijke voorzieningen. De gemeente zet zich ervoor in dat er geen asielzoekers tussen wal en schip belanden en op straat terecht komen, met allerlei maatschappelijke problemen als gevolg. Speciale aandacht verdienen de alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's).

De gemeente zet zich in voor de maatschappelijke begeleiding en integratie van inburgeringsplichtige asielgerechtigden.

Concrete voorstellen

- De gemeente maakt concrete plannen tegen vereenzaming van ouderen, langdurig werklozen en andere risicogroepen.
- Voor een succesvolle transitie in de zorg investeert de gemeente in training van ambtenaren, professionals en vrijwilligers.
- De gemeente ontwikkelt nieuwe indicatoren voor sociale cohesie en buurtzorg e.d.
- Er komt speciaal beleid en ondersteuning voor mantelzorgers.
- De gemeente investeert in contacten en samenwerking met kerken.
- De gemeente werkt samen met woningcorporaties om voldoende woningen geschikt te maken voor het zo lang mogelijk thuis wonen van ouderen en gehandicapten. Hierbij moet ook gedacht worden aan mogelijkheden om kangoeroewoningen te faciliteren.

- De gemeente onderzoekt de mogelijkheden voor hergebruik en delen van (dure) hulpmiddelen.
- Zorgverleners krijgen gratis of tegen een gereduceerd tarief een parkeerpas.
- De gemeente heeft een goed systeem voor het inschakelen van 'eigen kracht conferenties'.
- Alcoholgebruik in sportkantines en andere gelegenheden wordt teruggedrongen.
- Happy hours in de horeca en reclamestunts voor alcoholische drank door supermarkten worden via convenanten aan banden gelegd.
- De gemeenten introduceert en stimuleert de inzet van vluchtelingen in het lokale vrijwilligerswerk (bijvoorbeeld via de Skûle).

Ondernemend werken

Waar staat de ChristenUnie voor?

Ons uitgangspunt is dat ieder mens de verantwoordelijkheid heeft om in zijn/haar eigen levensonderhoud te voorzien. Gemeentelijk beleid dient de huishoudens, de basis van de economie, daarom ruimte te bieden voor ondernemerschap, ontplooiing en gezinsvorming.

Alleenstaande ouders met fulltime gezinsverantwoordelijkheid dienen voor hun taken de ruimte te krijgen.

Soms lukt het mensen (tijdelijk) niet om in hun levensonderhoud te voorzien. Wij vinden dat niemand aan zijn/haar lot mag worden overgelaten. Zowel van samenleving als overheid wordt extra zorg en aandacht gevraagd voor de (tijdelijk) kwetsbare burgers.

Ook de gemeente heeft een taak als het gaat om het bevorderen van de lokale en regionale werkgelegenheid. De gemeente dient zich daarom maximaal in te spannen bedrijven te behouden en te werven en zich dienstbaar op te stellen bij initiatieven vanuit het bedrijfsleven. Franekeradeel kan op dit punt een verbeter slag maken, ook in verband met de leegstand in het centrum van Franeker.

Er zijn veel mensen die graag iets voor de maatschappij willen betekenen en graag iets willen doen, het liefst in hun directe woonomgeving. Daarnaast is er veel behoefte aan mensen die zich willen inzetten. Toch lukt het moeilijk om vraag en aanbod bij elkaar te brengen. De ChristenUnie ziet meedoen als een kans of een uitdaging. Meedoen moet gestimuleerd worden en waar mogelijk worden beloond.

Het beleid moet erop worden gericht om zoveel mogelijk mensen in staat te stellen om zich te kunnen inzetten voor de samenleving. Het is daarom nodig dat de gemeente en maatschappelijke partners samen de behoefte inventariseren en afspreken hoe vraag en aanbod bij elkaar gebracht kunnen worden. Inzet van mensen in het kader van maatschappelijke activering (= *inzet/dienstbetoon*) kan daarbij een eerste instrument zijn.

De ChristenUnie zet zich in voor een samenleving waarin...

- Iedereen kan meedoen op een manier die zo goed mogelijk aansluit bij zijn/haar talenten.
- Het voor gemeenten, bedrijven en andere organisaties en instellingen vanzelfsprekend is dat ook mensen met beperkingen de mogelijkheid wordt geboden om hun talenten in te zetten en die dit ook laten zien door deze mensen in dienst te nemen, bijvoorbeeld door hen een leer-werkstage aan te bieden.
- Mensen die geen kans hebben op regulier werk toch kunnen meedoen.

- Vrijwilligerswerk een belangrijke plaats inneemt.

De ChristenUnie wil investeren in een samenleving die gebaseerd is op "vertrouwen". In een samenleving waarin mensen worden gestimuleerd, uitgedaagd en beloond, en kwaadwillenden worden aangepakt.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Bij bezuinigingen kiest de ChristenUnie in eerste instantie niet voor het verminderen of bemoeilijken van het gebruik van voorzieningen, maar om samen met de maatschappelijke partners te onderzoeken of de bezuiniging ook kan worden bereikt door een andere verdeling van verantwoordelijkheden, taken en middelen tussen de gemeente en de maatschappelijke partners. Zo kunnen bij schuldhelpverlening bepaalde taken in de voorbereiding of de nazorg worden uitgevoerd door (vrijwilligers van) maatschappelijke partners, zodat de professionals die werkzaam zijn binnen de gemeentelijke schuldhelpverlening zich kunnen richten op de ingewikkeldere taken en onderwerpen.

Wij vinden dat voor het verkrijgen van een uitkering een tegenprestatie gevraagd mag worden. De gemeente mag een beroep doen op de inzet van degenen die een uitkering ontvangen. Zij kan activiteiten aanwijzen/aanbieden als leer- en/of werkervaringsplaats of als mogelijkheid voor maatschappelijke activering, zoals groenonderhoud van sportparken, verzamelen van zwerfvuil, ondersteuning in de verzorging van bewoners van verzorgingshuizen of schoonmaakwerk in wijk- of buurtcentra. Wel moet hierbij zoveel mogelijk worden voorkomen dat dit ten koste gaat van reguliere arbeidsplaatsen. Het moeten aanvullende taken zijn. Mensen moeten daarbij wel keuzemogelijkheden hebben en ook zelf met voorstellen kunnen komen.

De ChristenUnie wil nadrukkelijk oog hebben voor de positie van ZZP-ers (Zelfstandigen Zonder Personeel). Veel mensen werken tegenwoordig zonder in loondienst te zijn. Ook binnen de overheid moet men meer en meer rekening houden met vraagstukken die hiermee samenhangen. Hierbij denken wij aan invulling van aanbestedingscontracten, mogelijkheden binnen bestemmingsplannen, eisen met betrekking tot uitkeringen en aanvullingen hierop door eigen arbeid, etc.

Werken en participeren

De ChristenUnie stelt voor:

- Van iedereen die financieel afhankelijk is van de gemeente worden de (gewijzigde) capaciteiten en beperkingen en ontwikkelingen daarin objectief en zorgvuldig bepaald en vastgelegd, bijvoorbeeld in een persoonlijk ontwikkelingsplan.
- Bedrijven en organisaties worden gestimuleerd om meer mensen met een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen. De gemeente moet daarin zelf het goede voorbeeld geven.
- Bedrijven en organisaties worden uitgedaagd om de verantwoordelijkheid te nemen voor re-integratietrajecten. Daarbij moet wel bewaakt worden dat de trajecten een aantoonbaar positief effect hebben op (de kansen van) plaatsing in een functie op de arbeidsmarkt.
- Misbruik van re-integratiesubsidies moet krachtig bestreden worden.
- Bedrijven en organisaties worden gestimuleerd om leer- en/of werkervaringsplaatsen voor maatschappelijke activering beschikbaar te stellen.

- We zadelen werkgevers niet op met (administratieve) rompslomp. Bijvoorbeeld: door te werken met detachering kunnen bij het plaatsen van mensen met een beperking administratieve lasten verminderd worden.
- Bedrijven moeten gestimuleerd en beloond worden om sociaal verantwoord te ondernemen.
- Trajecten voor (re-)integratie van werkzoekenden moeten gericht zijn op het realiseren van een structurele oplossing.
- Mensen die in een re-integratietraject zitten, moeten – zodra het desbetreffende werk beëindigd is - zo snel mogelijk nieuw werk worden aangeboden; en indien zij bij een regulier bedrijf kunnen werken, moeten zij zich daarvoor ook daadwerkelijk beschikbaar stellen.

De mate waarin bedrijven en organisaties arbeidsgehandicapten in dienst nemen, bepaalt de noodzaak om als gemeente zelf te zorgen voor beschermt werk. Met betrekking tot beschermt werken wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen mensen met een sociale werkvoorziening-indicatie of mensen die recht hebben op een Wajong¹¹- of bijstandsuitkering. Ons uitgangspunt is dat mensen die een beschutte werkplek nodig hebben, die ook moeten kunnen krijgen.

Concrete voorstellen

- Probleemsituaties moeten zo vroeg mogelijk worden gesignaleerd en adequaat worden aangepakt om escalatie te voorkomen. Dit vereist een intensieve samenwerking met en tussen alle beleidsvelden en instanties waar de problemen spelen en/of bekend zijn (de zogenaamde 'vindplaatsen'). Uitgangspunt daarbij is: 'Eén plan, één coach en één budget'.
- Er mogen geen lange wachttijden bestaan voor de schuldhulpverlening. Concreet moet Franeker er op aandringen bij het samenwerkingsverband dat iemand binnen twee weken bij de schuldhulpverlening terecht kan en dat er vervolgens zo snel mogelijk wordt gewerkt aan een oplossing, o.a. om te voorkomen dat schulden zich verder opstapelen.
- Er moet ruimte zijn om bij bijzondere situaties ook als gemeente extra financiële ondersteuning te kunnen geven.
- Overgang van armoede van ouders op kinderen moet worden voorkomen. Daarom is extra aandacht nodig voor (gezinnen met) kinderen die langdurig een uitkering ontvangen. Het mag niet zo zijn dat kinderen daardoor hun talenten niet kunnen ontwikkelen.
- Inschakelen van de 'eigen kracht' van betrokkene(n) en zijn/haar directe omgeving is belangrijk.
- Convenant met woningcorporaties en energiebedrijven over het tijdig melden van betalingsachterstanden.
- Convenant met woningcorporaties en energie- en waterbedrijven om in principe niet over te gaan tot uitzettingen respectievelijk afsluiting van energie/water.
- Samenwerken met scholen voor voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs om te voorkomen dat iemand zonder startkwalificatie of zonder zicht op werk of een leer/werkplek de school verlaat.
- Inschakelen diaconieën via bijvoorbeeld het Inter-Diaconaal Overleg om te kijken wat zij gezamenlijk (kunnen) bijdragen.
- Waardevolle initiatieven van diaconieën en andere vrijwillige organisaties moeten financieel ondersteund worden via cofinanciering. Veel nuttige initiatieven zoals SchuldHulpMaatjes zijn dan mogelijk.

¹¹ Wajong = Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten

- Zorg voor voldoende gelegenheid voor standhouders/kraampjes, kleine ondernemingen van waaruit mensen een eigen handeltje kunnen beginnen. Maak dit ook in woonwijken mogelijk. Ambulante handel in tijden van crisis biedt mogelijkheden.
- De gemeente maakt beleid voor bedrijf aan huis, o.a. in bestemmingsplannen.
- De gemeente bevordert snelle internetverbinding (ook in de buitengebieden). Dat is vooral belangrijk voor telewerkers en bedrijfjes aan huis.
- De stadspromotiebelasting moet rechtvaardiger verdeeld worden tussen bedrijven die baat hebben bij toerisme en grootschalige evenementen en die bedrijven die daar aantoonbaar geen baat bij hebben.

De gemeente stimuleert dat asielgerechtigden duurzaam aan de slag kunnen. Aan vluchtelingen wordt maatwerk geboden om, aansluitend op hun inburgering, een opleiding/studie te volgen, een leer/werktraject te doen en/of stage te lopen.¹²

Leren is groeien

Waar staat de ChristenUnie voor?

De verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van kinderen ligt bij de ouders. De opvoedingsverantwoordelijkheid mag niet worden overgenomen door de school of door andere instellingen rond het kind. Gemeentebestuur mag de betrokkenheid van ouders bij de opvoeding van hun kinderen niet verminderen, maar moet deze ondersteunen en stimuleren.

We vinden het belangrijk dat ouders moeten kunnen blijven kiezen voor onderwijs dat in overeenstemming is met hun levensbeschouwing, zo nodig door gebruik te maken van hun wettelijk recht tot vrijstelling van de leerplicht in bepaalde situaties.

De school is een belangrijke gespreks- en samenwerkingspartner van de gemeente, bijvoorbeeld bij passend onderwijs, jeugdzorg, leerplicht, het voorkomen van voortijdig schoolverlaten en de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. Ook heeft de school een belangrijke rol in het versterken van de kracht van de samenleving, door de rol die ze heeft als het gaat om burgerschapsvorming en sociale integratie. Daarbij mag echter niet uit het oog verloren worden dat de school niet het enige middel is om deze doelen te halen.

Voorkomen moet worden dat kinderen met problemen uit hun omgeving geplaatst worden (uit het gezin en/of uit de klas). Juist de omgeving van het kind (ouders en docenten) moet ondersteund worden (o.a. door professionals).

We moeten wel constateren dat er steeds meer taken op de school afkomen. Die ontwikkeling vraagt om zorgvuldige afwegingen, ook van de lokale overheid. Het vraagt ook om voldoende ondersteuning van de onderwijs-professionals om die taken goed te kunnen uitvoeren.

Passend onderwijs en jeugdbeleid

De gemeente en de scholen raken elkaar op een aantal vlakken bij de veranderingen in het passend onderwijs en de jeugdzorg. Er ligt een gezamenlijke verantwoordelijkheid om te zorgen voor een samenhangende onderwijs-, ondersteunings- en hulpstructuur voor jongeren (waaronder passend onderwijs). Juist in deze tijden met krimpende budgetten is het belangrijk om geen dingen “dubbelop” te doen. Er kan samen gewerkt worden aan om het

¹² <http://www.vluchtelingenwerk.nl/integratie/integratie.php>

beroep op zwaardere en duurdere jeugdzorg en extra doorverwijzingen naar het speciaal onderwijs te voorkomen. Dat betekent een duidelijke visie op het gemeentelijk zorgnetwerk en de plek/rol van de scholen daarin. Daarbij willen wij een aanpak waarbij het gezin centraal staat. Alleen als we het gezin en de omgeving erbij betrekken en zoveel mogelijk verantwoordelijkheid laten nemen, kan een goede oplossing worden gevonden.

Een belangrijk aandachtspunt is de rol van identiteitsgebonden (bijvoorbeeld christelijke) scholen en zorginstellingen binnen de samenwerkingsverbanden. Het is wenselijk dat identiteitsgebonden scholen de mogelijkheid krijgen samen te werken en te zorgen voor passend onderwijs en jeugdhulpverlening.

De gemeente maakt zodanig werk van spijbelgedrag, dat uitval onder schooljeugd zonder startkwalificatie tot een minimum beperkt blijft en de oorzaken - indien nodig met hulp aan de school of het gezin - kunnen worden weggenomen. Er is veel aandacht voor mogelijke gezins-gerelateerde oorzaken, maar er moet ook gekeken worden of de school wel het onderwijs biedt dat bij de capaciteiten van het kind aansluit en kwalitatief hoog genoeg is.

De kennis die bij RMC's¹³ is over spijbelaars/voortijdige schoolverlaters moet gebruikt worden in het jeugdbeleid. Verzuim en voortijdig schoolverlaten is bijna altijd het teken dat het niet goed gaat met jongeren. Zo kun je als gemeente gericht beleid ontwikkelen voor jongeren die dat echt nodig hebben.

De gemeente heeft de plicht de zorglijnen kort te houden en adequaat op te treden bij ontsporingen. Daarbij moet hooggehouden worden dat het jeugdbeleid in de eerste plaats gezinsbeleid is. Jeugdbeleid mag nooit het wettelijk gezag en de verantwoordelijkheid van de ouders ondermijnen.

Kleine scholen

In 2013 is een rapport van de Onderwijsraad verschenen. Daarin wordt gepleit voor het opheffen van scholen die minder dan honderd leerlingen hebben. Een advies met verstrekkende consequenties voor veel scholen in onze kernen en daarmee ook voor de gemeenschappen daaromheen. Ook scholen in het bijzonder onderwijs zullen door deze ingrijpende maatregelen worden getroffen als zij doorgevoerd worden.

Gelet op de prognosecijfers van het CBS is er de komende jaren sprake van een daling van het aantal leerlingen. Deze daling heeft grote gevolgen voor het primair en voortgezet onderwijs. Scholen met weinig leerlingen zijn kwetsbaarder: bekostiging van onderwijs, huisvesting en leerlingenvervoer kunnen een probleem opleveren, omdat zowel schoolbesturen als gemeenten over minder financiële middelen beschikken. De opvang van zorgleerlingen stelt hoge eisen aan het beperkte personeelsbestand.

Uiteraard sluit ook de ChristenUnie haar ogen niet voor de teruglopende leerlingaantallen. Maar scholen verdienen het om bij dit soort verregaande besluiten breder beoordeeld te worden dan alleen maar op basis van het aantal leerlingen. De ChristenUnie pleit daarom voor maatwerk, zodat de keuzevrijheid van ouders behouden blijft, de kwaliteit van scholen gegarandeerd kan worden en de rol van de school in de leefgemeenschap van de kleine

¹³ Regionaal Meld- en Coördinatiepunt. Om meer grip te krijgen op het terugdringen en voorkomen van voortijdig schoolverlaten is Nederland verdeeld in 39 RMC regio's.

kernen wordt gewaardeerd. Samenwerking tussen gemeenten, scholen en verwante voorzieningen (zoals kinderopvang, zorg, buurtcentra) is essentieel.

Leerlingenvervoer

De ChristenUnie is voor het behoud van de vergoeding van het leerlingenvervoer voor ouders die hun kinderen naar een school van hun keuze sturen. Uiteraard mag van ouders, naar draagkracht, een eigen bijdrage gevraagd worden. Zo zorgen we ervoor dat keuzevrijheid in het onderwijs, dat een zodanig belangrijk onderdeel van de opvoeding is, ook aanwezig is voor minder draagkrachtige ouders.

Kinderopvang

De ChristenUnie zet zich in voor goed toezicht op kinderopvanginstellingen door de GGD. De overheid wil ook ruimte blijven bieden aan en hindernissen wegnemen voor identiteitsgebonden kinderopvang, zodat ouders opvang kunnen kiezen in het verlengde van de opvoeding thuis.

Voorschoolse educatie

De ChristenUnie is van mening dat ook de keuze voor voor- en voerschoolse educatie (VVE) valt onder de verantwoordelijkheid van de ouders. Ouders moeten de vrijheid én mogelijkheid hebben te kiezen voor een vorm van educatie die aansluit bij hun levensvisie. De gemeente kan in dat kader stimuleren dat er een voldoende divers aanbod is.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Concrete voorstellen

- Stimuleer dat de scholen zelf steeds meer verantwoordelijkheid krijgen in het bepalen en vormgeven van beleid. Minder bemoeienis vanuit de overheid en meer keuzevrijheden van scholen die wordt ingegeven door het werken vanuit professionaliteit.
- De betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van hun kinderen wordt gestimuleerd en gefaciliteerd.
- Waar mogelijk wordt een divers onderwijsaanbod in de gemeente gestimuleerd.
- Het huisvestingsbeleid van scholen van gemeenten wordt hierop afgestemd.
- Bij onderwijshuisvesting moet aandacht zijn voor het binnenklimaat van scholen, de speelruimte in en rond de school, de architectuur en inrichting, de duurzaamheid van de gebouwen en de fysieke plek en sociale rol van de school(gebouwen) in de wijk.
- De huidige vergoeding voor het leerlingenvervoer van kinderen naar scholen voor speciaal (basis) onderwijs wordt gehandhaafd.
- Er vindt actieve handhaving van de leerplicht plaats, zodat kinderen optimaal gebruik maken van de mogelijkheden.
- Stimuleer een goed, divers aanbod aan voor- en voerschoolse educatie (VVE).
- Stimuleer dat de samenwerking tussen scholen en andere instanties die betrokken zijn bij de zorg voor jongeren (CJG, Jeugdzorg) zoveel mogelijk vanuit één locatie werken. De drempel om advies/hulp te vragen wordt daardoor vaak lager. Wordt er hulp verleend, stimuleer dan een integrale gezinsaanpak.

Analfabetisme en laaggeletterdheid zijn vaak onderschatte problemen in onze samenleving.¹⁴ De gemeente moet beleid voeren om mensen te (laten) helpen bij het leren lezen en schrijven. Dit kan veel ander leed zoals armoede en sociale uitsluiting voorkomen.

Cultuur, sport en recreatie

Waar staat de ChristenUnie voor?

Sport, cultuur en recreatie dragen bij aan een juiste balans tussen in- en ontspanning en bieden de mogelijkheid om op zinvolle wijze individueel of gezamenlijk vrije tijd te besteden. Daarnaast hebben sport, cultuur en recreatie positieve sociale, maatschappelijke en gezondheidseffecten. Ze zijn heel belangrijk bij het vasthouden en bevorderen van gemeenschapszin en onderlinge betrokkenheid in de samenleving. Ook heeft cultuur een belangrijke rol bij kennis- en waardenoverdracht.

Ieder mens heeft gaven en talenten ontvangen om God te eren, anderen te dienen en zichzelf te ontplooien. In dat licht wil de ChristenUnie ook sport en cultuur beschouwen.

Beleed op de gebieden sport, cultuur en recreatie omvat primair stimulering van deelname, ondersteuning en faciliteren van verenigingen en initiatieven, het zekerstellen en verbreden van de toegankelijkheid en een gedegen voorzieningen- en accommodatiebeleid.

De focus van de gemeente dient te liggen op de breedtesport en amateurverenigingen, en niet op de topsport en geprofessionaliseerde instellingen. Topsport ondersteunen wij vanuit de gemeente niet met financiën, maar wel op andere manieren, want topsport is een goede stimulans voor jongeren om te gaan of te blijven sporten. Breedtesport heeft topsport nodig en andersom.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

De Friese taal

De ChristenUnie zet zich in voor de Friese taal ter versterking van de identiteit van Franekeradeel als Friese gemeente. Wij zijn in dit kader ook positief over het stimuleren van meertalig onderwijs.

Monumentenbeleid en musea

Franekeradeel is een gemeente waar de bijzondere historie van afstraalt. De culturele waarde hiervan moet worden bewaard, versterkt en benut.

Cultuur legt de verbinding tussen verleden, heden en toekomst. Het bewaren en beschermen van objecten, gebouwen, monumenten, documenten en gegevens uit de lange lokale en regionale geschiedenis vindt zorgvuldig plaats. Eventueel wordt hiervoor ondersteuning gegeven aan onze musea en archieven. Onze musea hebben een cultuurhistorisch belang. Enerzijds om te bewaren en te beheren, anderzijds om door te geven en te leren. Veelal wordt museaal werk door vrijwilligers gedragen. Het biedt ook kansen om mensen te

¹⁴ Analfabetisme is niet kunnen lezen en schrijven. Laaggeletterdheid is te veel moeite hebben met lezen en schrijven om voldoende te kunnen functioneren in het dagelijks leven. Iemand kan dan bijvoorbeeld niet zelf een treinkaartje kopen, bijsluiters van medicijnen lezen of formulieren invullen. In Nederland zijn er ongeveer 1,5 miljoen mensen boven de 16 jaar die moeite hebben met lezen en schrijven. Ongeveer 250.000 mensen in Nederland zijn analfabeet en kunnen dus helemaal niet lezen of schrijven.

(re)activeren. Wellicht kan de regio een rol spelen bij de bekostiging of kunnen derde (particuliere) partijen worden aangetrokken.

Aan bezoekers van de binnenstad moet historische informatie beschikbaar worden gesteld, bijvoorbeeld door bij historische gebouwen QR-codes te bevestigen die verwijzen naar een webpagina met meer informatie over het betreffende gebouw. Een audiotour kan geïntegreerd worden in de app van Franekeradeel of in een aparte app die tegen vergoeding te downloaden is.

Gesubsidieerde culturele instellingen dienen het authentieke karakter en de identiteit van Franekeradeel te versterken door te putten uit het rijke historische verleden van de gemeente en bezoekers daarvan te laten proeven.

Onderzocht wordt of er mogelijkheden zijn om de voormalige Franeker Waterpoort in het kader van een werkgelegenheids- en leer/werkervaringsproject te herbouwen.

De antieke opstallen van de Franeker scheepswerf en smidse Draaisma moeten als historisch waardevolle bezienswaardigheid en cultureel erfgoed worden behouden.

Franeker moet het erfgoed van de Franeker Universiteit actief onder de aandacht brengen van burgers en toeristen.

Om het bezoek van musea te stimuleren onderzoekt de gemeente de mogelijkheid om de musea in Franeker te ondersteunen bij de introductie van een nieuw toegangsbewijs: de gezinskaart. Doel van deze kaart is de financiële drempel voor museumbezoek bij gezinnen weg te nemen.

Bibliotheken

Bibliotheken zijn van belang voor de ontwikkeling van de leesvaardigheid. Toegang tot informatie (ook digitaal) is van belang voor inwoners. Bibliotheekvoorzieningen staan echter meer en meer onder druk. De samenwerking met dorpscholen mag niet het effect hebben dat de toegangdrempel wordt verhoogd.

Er kunnen ook creatieve, alternatieve haal- en brengsystemen worden ontwikkeld ter versterking of vervanging van het huidige bibliotheekwerk. De mogelijkheden van inzet van vrijwilligers kunnen worden onderzocht.

Gebouwen en sportvelden

De gemeente moet goed in beeld hebben wat de behoeften zijn aan voorzieningen op het gebied van sport en daar een (financiële) meerjarenplanning voor maken. Accommodaties zijn kostbaar en het is van belang dat verenigingen in redelijkheid bijdragen aan exploitatie en onderhoud.

Bij de inrichting van de openbare ruimte houdt de gemeente goed in de gaten dat er ruime gelegenheid is voor wandelen, fietsen, tuinieren, diverse vormen van watersport en dergelijke, zodat de burgers veel mogelijkheden hebben om gezonde activiteiten te ondernemen.

In het accommodatiebeleid van de gemeente wordt getracht alle verenigingen op een passende en eerlijke maar ook financieel gedegen wijze te bedienen.

Het is een aandachtspunt om accommodatiebeleid af te stemmen met omliggende gemeenten om na te gaan waar je elkaar kunt versterken en waar je elkaar niet moet beconcurreren.

De ChristenUnie wil ook stimuleren dat de exploitatielasten van accommodaties naar beneden gaan door in te zetten op lagere energielasten. Verduurzamen van gebouwen is het devies. Bij nieuwe aanbestedingen willen wij dit nadrukkelijk betrekken in de bouwplannen en bij groot onderhoud hiervoor advies inwinnen. Dit stimuleert tevens de werkgelegenheid.

Sportstimulering

Sport speelt in onze huidige samenleving een belangrijke rol. Veel mensen genieten van het beoefenen van een sport of het kijken er naar. De ChristenUnie ziet voor de gemeente vooral een faciliterende rol weggelegd. Dit geldt in veel mindere mate voor de profsport.

De huidige subsidiebedragen die aan de verschillende takken van sport worden toegekend vragen een eerlijker verdeelsleutel.

Sportstimulering en specifiek het betrekken van minima, ouderen, gehandicapten en mogelijk andere doelgroepen is een aandachtspunt. Het creëren of uitbreiden van fiets-, vaar- en/of wandelroutes is een doeltreffende en kostenvriendelijke manier om zowel bebouwde als natuurlijke omgeving voor recreatie en beweging toegankelijk te maken. Zeker als dit in regionaal verband uitgewerkt wordt.

Recreatie

Het fietsroutenet moet worden verbeterd en uitgebreid met het oog op:

- de concurrentie met de auto
- de volksgezondheid
- het toerisme

De Elfstedenroute dient verder geschikt mogelijk gemaakt te worden voor de waterrecreatie. Een punt van aandacht hierbij is de Westerpoortdam. De obstakels hieronder dienen te worden verwijderd.

Pittoreske plekken in de gemeente dienen te worden voorzien van zitgelegenheid voor zowel inwoners als toeristen.

Concrete voorstellen

- De ChristenUnie is geen voorstander van een 'automatische' 1% norm van de bouwsom om deze voor kunst te bestemmen. Particuliere initiatieven hebben de voorkeur.
- In regioverband wordt onderzocht hoe met kleine inspanningen knelpunten in de recreatieve structuren weggenomen kunnen worden en nieuwe routes ontgonnen kunnen worden.
- Bij het gebruik van sportvoorzieningen wordt de inzet van medewerkers van de gemeente op zondag tot een minimum beperkt. Hierin toont de gemeente zich een goede werkgever, die haar personeel zoveel mogelijk rust op zondag gunt.
- Alcohol, roken en sport gaan niet samen. Het alcoholgebruik in sportkantines tijdens en aansluitend aan sportactiviteiten wordt ontmoedigd.

+ Duurzaam werken, wonen en leven

Economie en landbouw

Waar staat de ChristenUnie voor?

Economie

Nederland zit in een stevige recessie. Veel ondernemers zitten in zwaar weer en het aantal faillissementen stijgt sterk. Een sterke economie is een randvoorwaarde en een middel om andere doelen te realiseren. De ChristenUnie zet zich daarom in voor meer ruimte, minder regels en meer kansen voor ondernemers, vooral in het midden- en kleinbedrijf (MKB). De gemeente dient zich maximaal in te spannen bedrijven te behouden en te werven en zich dienstbaar op te stellen bij initiatieven vanuit het bedrijfsleven. Dat houdt onder andere in het verminderen van de regeldruk en de belastingdruk en het vlot afhandelen van aanvragen.

Naast afnemende bedrijvigheid en toenemende werkloosheid biedt de crisis ook kansen om tot een meer duurzame economie te komen. De eeuwige drang naar meer heeft ons uiteindelijk minder gebracht, dat zien we nu terug in de crisis. We moeten van consumeren naar consu-minderen, van 'meer' naar 'genoeg', van kwantiteit naar kwaliteit. Dat is onze opdracht als rentmeesters van Gods schepping.

Voor Franekeradeel is het passend en wenselijk een wetenschappelijk kennisinstituut naar de voormalige universiteitsstad te halen. Bijvoorbeeld een hogeschool of een technologisch onderzoekslaboratorium.

Elke gemeente mag sinds kort¹⁵ zelf bepalen hoeveel koopzondagen er zijn. Wij zien dat als een verdere stap richting een 24-uurs economie. Een dergelijke economie heeft tot gevolg dat er te weinig sprake is van een gezamenlijk rustmoment. Een collectieve rustdag komt de samenleving ten goede. Vanuit onze christelijke levensovertuiging is de zondag de daarvoor aangewezen dag. Bovendien zien we door de toename van koopzondagen dat veel kleine zelfstandigen het extra moeilijk hebben gekregen. De ChristenUnie zet zich daarom in voor het zoveel mogelijk beperken van het aantal koopzondagen, ook in Franekeradeel.

Als gemeentelijke overheid kunnen we de inzet van eigen personeel op zondag zoveel mogelijk proberen te voorkomen.

Landbouw

Gezien ons algemeen belang bij een prachtig Fries landschap wordt de agrarische sector de ruimte geboden die nodig is om het bedrijf uit te oefenen; ook verbredend met zorg of recreatie.

¹⁵ De wetswijziging is op 21 mei 2013 door de Eerste Kamer aanvaard.

De ChristenUnie heeft hart voor boeren. Het zijn hardwerkende ondernemers die zorgen voor de productie van gezond en goed voedsel. Het gaat hierbij om sectoren die naar hun aard een nauwe relatie met de schepping hebben. Een spannende relatie en soms ook een spanningsvolle relatie. De ChristenUnie biedt ruimte aan boeren en zet daarbij in op een sterke, duurzame en innovatieve land- en tuinbouw. De ChristenUnie weet dat gezonde gezinsbedrijven hierin een centrale rol spelen en zij wil hen zo veel mogelijk de ruimte geven. Hoewel vooral de wereldmarkt, de maatregelen uit Brussel, nationaal en provinciaal beleid invloed hebben op de landbouw, kan de gemeente ook haar steentje bijdragen, door ruimte te scheppen als het gaat om ruimtelijke ordening en de toepassing van milieuwetgeving.

De ChristenUnie zet zich in voor het behoud van het landschap, de plattelandscultuur en voor de bescherming van het milieu en de biodiversiteit. De agrarische sector geeft vorm aan het landschap en is belangrijk voor het beheer daarvan, maar vormt soms ook een bedreiging voor diezelfde leefomgeving. De gemeente kan bijdragen aan behoud, verbetering en een harmonieuze ontwikkeling van de leefomgeving. De landbouw is op veel plaatsen essentieel als drager van het buitengebied. De uitvoering van het gebiedsontwikkelingsplan moet voortvarend ter hand worden genomen.

De glastuinbouw is in Franekeradeel een belangrijke agrarische bedrijfstak. Dit zowel op het gebied van groente en fruit als van bloemen en planten. Daarbij functioneert de tuinbouwsector vrijwel zonder Europese subsidies. De innovatiekracht in deze sector ligt op een zeer hoog niveau. De gemeente blijft zich inspannen om de ruimte in te vullen die daarvoor in Sexbierum is gecreëerd.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Economie

- De ChristenUnie wil dat de gemeente samen met haar partners investeringen in zaken als onderwijshuisvesting, aanleg van fietspaden, verkeersveiligheid en dergelijke naar voren haalt, om samen de crisis te bestrijden.
- Verduurzaming van gemeentelijke gebouwen heeft prioriteit. De besparingen die voortvloeien uit duurzaamheidsinvesteringen kunnen weer worden teruggestort in het fonds voor nieuwe investeringen.¹⁶
- De gemeente stimuleert het bedrijfsleven om zich samen met de (beroeps)scholen actief in te zetten voor een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt op zowel de korte en middellange termijn.
- Alle inzet moet zijn gericht op het aantrekken van toekomstgerichte werkgelegenheid.
- Ondernemers hebben eenvoudig toegang tot de gemeente, die bereid is met hen mee te denken en als aanspreekpunt te functioneren.
- Niets is voor het midden- en kleinbedrijf zo hinderlijk als een opgebroken straat. De gemeente zorgt ervoor dat eventuele overlast zo kort mogelijk is en dat werkzaamheden aan riolering en andere leidingen zoveel mogelijk gecombineerd worden.
- Door middel van duurzaamheidsleningen, waardoor particuliere huiseigenaren, verenigingen en stichtingen tegen gunstige voorwaarden kunnen lenen om te

¹⁶ Hiermee blijft maatschappelijk geld in de eigen gemeenschap, wordt de plaatselijke werkgelegenheid gestimuleerd en wordt er in duurzaamheid geïnvesteerd.

investeren in het energiezuiniger maken van gebouwen en woningen, wordt de lokale werkgelegenheid gestimuleerd én wordt geïnvesteerd in duurzaamheid.

Bedrijventerreinen

- De economie is in toenemende mate een economie van MKB-bedrijven, maar ook van eenmansbedrijven en ZZP-ers (Zelfstandigen Zonder Personeel). Dat zijn mensen die vanuit huis economische activiteiten ondernemen. Deze groep heeft vaak geen behoefte aan bedrijfsterreinen maar aan mogelijkheden om zich te vestigen in woonwijken, tijdelijke huisvesting, zeer goedkope huisvesting, korte huurtermijnen etc.
- Bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen wordt gelet op het combineren van bedrijvigheid en andere functies, zoals wonen en groen.
- De gemeente doet er zo veel mogelijk aan om beschikbare bedrijventerreinen zo aantrekkelijk mogelijk te maken voor vestiging van bedrijven om zo ook de werkgelegenheid in Franekeradeel te stimuleren.
- Bedrijventerreinen hebben goede faciliteiten (glasvezelinternet, parkmanagement, gezamenlijke parkeeroplossingen).
- Bedrijfsterreinen worden duurzaam ingericht. Bij voorkeur functioneren zij klimaatneutraal.
- Bedrijventerreinen zijn optimaal ontsloten voor openbaar vervoer, fietsverkeer en voetgangers.

Ster van de Elfsteden-stad of stervende Elfstedenstad?

- Voor het invullen van lege plekken in winkelstraten en op bedrijventerreinen wordt passende actie ondernomen. Er moet tijdig worden ingespeeld op krimpende detailhandel. De huidige leegstand moet worden opgelost.
- Zo nodig worden winkelbestemmingen gewijzigd in woonbestemmingen, waar van toepassing met herstel van de historische gevel.
- De ChristenUnie is tegen het vestigen van winkels in het buitengebied ('weidewinkels' / outlet-centra), om een levensvatbare middenstand overeind te houden.
- Het beperken van zondagsopenstelling van winkels is goed voor onze cultuur. De zondagsopenstelling van winkels wordt daarom zoveel mogelijk tegengegaan (inclusief middagopenstelling van supermarkten op zondag).
- Door een (gezamenlijke) aanpak van winkelcriminaliteit en een goed winkellocatiebeleid wordt de positie van (kleine) winkeliers verbeterd.
- Faciliteiten in kleine kernen worden zoveel mogelijke gecombineerd (detailhandel, bibliotheek, bank, etc.).

Recreatie en toerisme

- Samen met recreatie- en toeristische ondernemers wordt een plan opgesteld waarin verblijfsrecreatie vanwege het gunstige effect op de middenstand wordt gestimuleerd.
- Aan de randen van de stad komt voldoende uitloopgebied met een recreatieve functie, waardoor stad en land elkaar kunnen versterken.

Agrarische sector

- Door bedrijfsbeëindiging zal het aantal bedrijven afnemen, maar de vrijkomende grond zal vaak aan bedrijven in de omgeving worden toegevoegd. In bestemmingsplannen zal hierop moeten worden geanticipeerd in die zin dat:
 - nieuwe bestemmingen voor vrijkomende bedrijfswoningen en bedrijfsgebouwen zullen moeten worden gezocht;
 - vergrote bedrijven zo nodig ruimte zullen moeten krijgen om hun bedrijfsgebouwen aan het vergrote areaal landbouwgrond aan te passen.

- Bij vervanging/opschaling van windturbines wordt gekeken naar de mogelijkheid van windmolenparken, waarin dorpsgemeenschappen en boeren, die eerder al molens exploiteerden, kunnen participeren.
- Landbouwbedrijven krijgen ruimhartig de mogelijkheid nevenactiviteiten uit te voeren zoals landschapsonderhoud, toerisme, biovergisting, etc., voor zover deze niet ten koste gaan van de kwaliteit van het buitengebied.
- Landbouwondernemingen krijgen de ruimte voor een moderne bedrijfsvoering door schaalvergroting als deze een bijdrage levert aan duurzaamheid, dierenwelzijn, energiebesparing, milieu en landschap.
- De glastuinbouw wordt geconcentreerd in samenhangende clusters.
- Er wordt binnen clusters glastuinbouw ruimte geboden voor innovatie, zoals opslag van koude en warmte, recyclen van gietwater, nieuwe verlichtingsconcepten etc.
- Beschikbaarheid van voldoende zoet water is voor de agrarische sector van evident belang. De gemeente zet zich hiervoor in, samen met andere overheden, zoals het waterschap.
- Gemeenten in een regio kunnen gezamenlijk faciliteren dat er een prominente plek komt voor de verkoop van regionale landbouwproducten.
- De agrarisch ondernemer is vaak ook landschapsbeheerder en ontvangt hiervoor een passende vergoeding.

Alles zijn plek

Waar staat de ChristenUnie voor?

De woningmarkt heeft het moeilijk: de bouw stagneert, het is moeilijker om een huis te verkopen. De ChristenUnie heeft landelijk de afgelopen jaren een belangrijke rol gespeeld bij het op gang brengen van de noodzakelijke hervorming van de woningmarkt. Ook in Franekeradeel wil de ChristenUnie de woningmarkt stimuleren. De veranderingen in o.a. de ouderenzorg vragen om een woningaanbod dat daarbij past.

Het ruimtelijk beleid moet mede ten dienste staan van de opdracht aan de mensen om als rentmeester de aarde op een verantwoorde wijze te ontwikkelen en te beheren. Industrie, landbouw en natuur strijden om een plekje op de Nederlandse kaart, want ruimte is een schaars goed. Keuzes die we nu maken, hebben gevolgen voor de leefomgeving van toekomstige generaties. De gemeente heeft hierin een belangrijke regierol.

ChristenUnie wil dat de ruimte in Franeker-Zuid voor nieuwbouw versneld wordt opgevuld door het aanbieden van welstandsvrije bouwkavels en mogelijkheden voor bouwen in eigen beheer. De informatie over mogelijkheden om woningen aan te passen of te vergroten of uit te breiden met zorgunits moet duidelijk, actueel en digitaal raadpleegbaar te worden verstrekt. Ook voor huishoudens met een smalle beurs of speciale zorgbehoeften dient voldoende woongelegenheden te worden aangeboden.

Bij inbreiding en restauratie van panden in de Franeker binnenstad moet passend worden aangesloten bij de historisch karakteristieke bebouwing door een versterkende in plaats van contrasterende bouwstijl. De (woon)kwaliteit van de Franeker binnenstad heeft een hoge prioriteit, omdat deze de economische functie en de duurzaamheid ervan versterkt.

Historisch kenmerkende bebouwing in stad en dorpen dient actief te worden beschermd en in stand te worden gehouden, vooral de aanzichten en gevels. Nieuwbouw dient aan te sluiten bij de uitstraling van de oorspronkelijke of dominante bouwstijl van de omgeving, zodat het bestaande karakter van de bebouwing wordt versterkt.

Ruimtelijke ordening is bij uitstek het onderwerp waar burgers bij betrokken moeten worden, want het gaat per slot van rekening over de kwaliteit van de eigen leefomgeving. De agrarische sector is in veel gemeenten van belang voor het behoud van een goed en evenwichtig economisch klimaat en de verschijningsvorm van het landschap. De ChristenUnie vindt het daarom van belang ook regelmatig met de vertegenwoordigers van deze sectoren te spreken.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

De ChristenUnie zet zich in voor:

- Ruimte voor innovatief, vraaggericht en duurzaam wonen (o.a. levensloopbestendige woningen, gezamenlijke wooninitiatieven, bouwen in eigen beheer door particulieren, kangoerewoningen).
- Bevorderen van duurzaam en energieneutraal bouwen en wonen.
- Creatief hergebruik van leegstaande gebouwen.
- Toekomstbestendig waterbeheer.
- Samenwerking met de agrarische sector.

Wonen

Bij de inrichting van de leefomgeving wordt consequent rekening gehouden met de aantrekkelijkheid en veiligheid ervan voor spelende kinderen.

De ChristenUnie maakt werk van levensloopbestendige woningen en wijken, ondersteund door een goede infrastructuur, inclusief zorgondersteuning. Eventuele belemmeringen in de regelgeving worden zoveel mogelijk weggenomen.

Daarnaast worden afspraken gemaakt over de verduurzaming van de woningvoorraad. Buiten de klassieke kernen, streeft de ChristenUnie naar klimaatneutrale woningen en woningen die energie 'produceren'. Ook streeft ze naar de toepassing van duurzame materialen, die op verantwoorde wijze geproduceerd en kwalitatief hoogwaardig zijn. Handhaving van vergunningen door middel van het toetsen van de afgesproken duurzaamheidseisen is daarbij van cruciaal belang.

De ChristenUnie wil de discussie over welstandscommissies wel aangaan. Welstandsvrij bouwen moet meer ruimte krijgen.

Woningcorporaties

Woningcorporaties spelen een belangrijke rol in de voorziening van goede sociale huurwoningen en de leefbaarheid van wijken. Volgens het regeerakkoord komen de corporaties onder directe aansturing van gemeenten. De ChristenUnie geeft woningcorporaties de ruimte om innovatief, vraaggericht en toekomstbestendig te kunnen bouwen, maar biedt daarbij wel duidelijke kaders via een gemeentelijke woonvisie.

Tegelijkertijd is het goed als corporaties van de keuzes die zij maken nadrukkelijker verantwoording afleggen aan de lokale samenleving (via hun bewoners, via de gemeentelijke aansturing).

Woningcorporaties dragen zorg voor voldoende sociale huurwoningen.

Kantoren en bedrijventerreinen

Franekeradeel dient zich in te spannen voor zowel behoud als vestiging van winkeliers in de dorpen en de binnenstad. Het toelatingsbeleid van bedrijven in dorpen dient er voor te

zorgen dat het dorpskarakter en de leefbaarheid wordt versterkt en ondermijning daarvan wordt voorkomen.

Er wordt voorkomen dat de gemeente de verliesposten krijgen van de projectontwikkelaars, bijvoorbeeld van nieuwbouwplan Franeker-Zuid. Burgers worden betrokken bij het (tijdelijke) alternatieve gebruik van braakliggende gronden (volkstuinten, inzaaien met bijenvriendelijk bloemenmengsel).

Toekomstbestendig waterbeheer

'Leven met water' is een thema dat ook Franekeradeel raakt. Door de toename van versteende gebieden (woonwijken, parkeer- en bedrijventerreinen) en de verwachte toename van hemelwater dient de gemeente te zorgen voor een degelijk basisrioleringsplan waarin aandacht wordt geschonken aan de trits 'vasthouden, bergen en afvoeren'. Scheiding van hemelwaterafvoer en riolering zal leiden tot een beperking van de vuilwateroverstorten. Goede samenwerking met waterschappen en verantwoorde bodemsanering zijn belangrijk. Ook wordt de vinger aan de pols gehouden als het gaat om bodemverlagende mijnbouw (gas en zout). Zolang eventuele negatieve gevolgen niet voldoende in kaart zijn gebracht en de vraag of CO₂ werkelijk een oorzaak is van klimaatverandering niet beantwoord is, werken wij niet mee aan de opslag van CO₂ in de ondergrondse ruimten die zijn ontstaan door de winning van gas en zout.

Concrete voorstellen

- De komende tijd wordt er ingezet op levensloopbestendige wijken en woningen.
- Woningen worden duurzaam gebouwd en er wordt ingezet op verduurzaming van bestaande woningen.
- Er is een goede samenwerking met woningcorporaties als het gaat om goede sociale huurwoningen, leefbaarheid in wijken en sociale koop.
- Indien mogelijk worden leegstaande gebouwen getransformeerd naar woningen.
- Bij de inrichting van de leefomgeving wordt consequent rekening gehouden met de aantrekkelijkheid en veiligheid ervan voor spelende kinderen.
- Er moet een oplossing komen voor de schuilstallenproblematiek.
- Het toelatingsbeleid van bedrijven in dorpen dient er voor te zorgen dat het dorpskarakter en de leefbaarheid wordt versterkt en ondermijning daarvan wordt voorkomen.
- Historisch kenmerkende bebouwing in stad en dorpen dient actief te worden beschermd en in stand te worden gehouden, vooral de aanzichten en gevels. Nieuwbouw dient aan te sluiten bij de uitstraling van de oorspronkelijke of dominante bouwstijl van de omgeving, zodat het bestaande karakter van de bebouwing wordt versterkt.
- Bij inbreiding en restauratie van panden in de Franeker binnenstad moet passend worden aangesloten bij de historisch karakteristieke bebouwing door een versterkende in plaats van contrasterende bouwstijl. De (woon)kwaliteit van de Franeker binnenstad heeft een hoge prioriteit, omdat deze de economische functie en de duurzaamheid ervan versterkt.
- Franekeradeel dient zich in te spannen voor zowel behoud als vestiging van winkeliers in de dorpen en de binnenstad.

In goede banen

Waar staat de ChristenUnie voor?

Mobiliteit brengt mensen bij elkaar en is essentieel om samen te kunnen leven en werken. Mobiliteit is bewegingsvrijheid, maar de ChristenUnie wil dat de groeiende mobiliteit niet teveel ten koste gaat van onze leefomgeving.

We kiezen daarom voor verduurzaming van de mobiliteit. Wij willen overbodig verkeer vermijden, de bestaande infrastructuur beter benutten en de verschillende vervoerssoorten beter met elkaar verbinden: auto, openbaar vervoer en fiets bij het personenvervoer en schep- en binnenvaart en weg bij het goederenvervoer. De lokale overheid heeft de verantwoordelijkheid (samen met de provincie en het Rijk) voor een goed niveau van infrastructuur, zodat burgers economische, sociale en culturele activiteiten kunnen ontplooiën en bedrijven hun werk kunnen doen.

Niet alleen de overheid maar ook de burgers hebben een grote verantwoordelijkheid om bewust met mobiliteit om te gaan.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Fiets

De fiets vormt een uitermate belangrijk vervoermiddel voor de korte-afstandsmobiliteit. Fietsen is goedkoop, gezond en vrijwel niet milieubelastend.

De jeugd onder de zestien jaar is er zonder meer op aangewezen en voor schoolbezoek is er dan ook vaak sprake van grote fietsstromen. Ook voor woon-werkverkeer op korte afstand wordt veel gebruikgemaakt van de fiets. Nu fietsen met (elektrische) trapondersteuning in een snel tempo de markt veroveren, zijn er veel mensen die de fiets opnieuw ontdekt hebben.

Concrete voorstellen

- Fietsroutes binnen de gemeente worden zo veel mogelijk van het overige verkeer gescheiden. Het "Shared Space" concept komt de veiligheid van fietsers niet ten goede.
- De Zuiderkade moet een boulevarduitstraling krijgen.
- Fietspaden worden bij voorkeur uitgevoerd in rood asfalt voor een goed fietscomfort.
- De ChristenUnie heeft zich sterk gemaakt voor de fiets en voetgangerstunnel naar Zuid bij de Poiesz. Indien van toepassing, moet op vergelijkbare wijze bij nieuwbouwwijken en herstructureringen wordt gezorgd voor een goede infrastructuur voor fietsen, zodat het fietsen wordt bevorderd en automobiliteit wordt teruggedrongen.
- Paaltjes op fietspaden veroorzaken veel ongelukken. Deze worden zoveel mogelijk verwijderd.
- Er wordt een fiets-klachtenmeldpunt ingesteld.

Voetgangers

Binnen de bebouwde kom is op doorstromingswegen steeds sprake van een trottoir aan beide zijden van de weg en voldoende veilige oversteekplaatsen. De Zuidelijke Industrieweg moet bijvoorbeeld een trottoir krijgen. Tegenover het oud-tramstation aan de Leeuwarderweg moet een voetgangersoversteekplaats komen.

Verhoogd liggende trottoirs zijn voorzien van op- en afritbanden voor rolstoelen, kinderwagen e.d.

In woonwijken worden bij voorkeur 30 kilometer-zones aangelegd.

Openbaar vervoer

De gemeente is niet direct verantwoordelijk voor het openbaar vervoer (OV). Toch moeten de mogelijkheden om invloed uit te oefenen niet worden onderschat. De gemeente stelt zich proactief op richting die overheden die verantwoordelijk zijn voor het openbaar vervoer. Hierbij gaat het ook over het railvervoer.

De gemeente is een directe medespeler als het om het faciliteren van de openbaar vervoersfaciliteiten gaat:

- Bushaltes zijn toegankelijk voor ouderen en gehandicapten.
- Het openbaar vervoer wordt gepromoot: bijvoorbeeld door informatie op stadsplattegronden, in de stadsgids, op de site van de gemeente, etc.
- Er wordt nagegaan in welke mate de OV-reizigersstromen vanuit de "haarvaten" in dorpen en kernen goed zijn afgestemd op de hoofdadere van het railnetwerk, zoals de aansluiting van bus op trein (en andersom).
- De veiligheid in het openbaar vervoer en bij haltes/stations moet gewaarborgd blijven.
- De mogelijkheden van vervoer over water worden benut en met het oog daarop zorgt de gemeente voor voldoende vaardiepte.
- De gemeente wendt haar invloed bij de provincie aan om te zorgen voor een goede aansluiting van het openbaar vervoer op de routes naar de Randstad.

Automobiliteit

Een goede autobereikbaarheid in het landelijke gebied is van belang voor bewoners en voor de meeste bedrijven, die voor aan- en afvoer van goederen en voor de personeelsvoorziening autoverkeer nodig hebben. Het gemeentebestuur moet wel overwogen handelen bij het aanpakken van goed gebruikte verkeersaders.

Parkeren

Een terugkerend discussiepunt binnen de gemeente is het parkeerbeleid. De belangrijkste onderwerpen daarbij zijn voldoende parkeerplaatsen en de hoogte van parkeergelden. Van belang is in ieder geval:

- Betaald parkeren in de binnenstad is een middel om de parkeerdruk te reguleren en mag door de gemeente niet als melkkoe worden gezien. Het tarief moet zo laag mogelijk gehouden worden en waar mogelijk moet het vervangen worden door blauwe zones.
- Waar dit niet mogelijk is, moeten de betaalmogelijkheden worden uitgebreid, bijvoorbeeld met betalen via smartphone.
- Parkeerboetes worden verlaagd. Deze zijn te hoog in relatie tot het 'vergrijp'.
- Bij grootschalige bouwprojecten in de binnenstad streeft de ChristenUnie naar de ondergrondse uitbreiding van parkeergelegenheid. (Sociale) veiligheid is daarbij wel een belangrijk onderwerp.

Verkeersveiligheid

De impact van ongevallen kan zeer groot zijn. Het aantal verkeersslachtoffers (doden en ernstig gewonden) is in Nederland en ook in Franekeradeel relatief laag, maar het kan zeker

nog beter. De ChristenUnie zet in op minimaal 50 procent minder verkeersdoden- en gewonden in 2024 ten opzichte van 2014.

Concrete voorstellen

- Waar kinderen spelen of schoolgaan, past het gemotoriseerde verkeer zich qua snelheid aan.
- Notoire snelheidsovertreders die hun eigen woonomgeving onveilig maken dienen te worden geconfronteerd met de onrust die zij veroorzaken onder de beschermende begeleiding van de gemeente.
- Verkeersremmende maatregelen in de vorm van (optische) versmallingen en scherpere bochten hebben de voorkeur boven het plaatsen van meer drempels.
- Landbouwverkeer wordt zoveel mogelijk gescheiden van fietsverkeer.
- De ChristenUnie vindt goed beheer en onderhoud belangrijk. De infrastructuur moet goed en regelmatig onderhouden worden om de kosten laag te houden en ongelukken te voorkomen.
- Het wegwerken van de onderhoudsachterstand van bruggen, dammen en kaden heeft prioriteit. Hierop wordt niet zodanig bezuinigd dat het de verkeersveiligheid raakt.
- Overtreding van de verkeersregels binnen de bebouwde kom wordt stevig aangepakt, door de politie of door bijzondere opsporingsambtenaren (BOA's).
- Bij aanvoer van bouwmaterialen en grondstoffen voor grote projecten wordt waar mogelijk de binnenvaart benut.

Gezondheid van lijf en leefomgeving

Waar staat de ChristenUnie voor?

Wij geloven dat we de aarde hebben gekregen en dat we er zuinig op moeten zijn. Daar varen we allemaal wel bij, net als toekomstige generaties. Steeds meer burgers zijn zelf heel actief bezig met het werken aan een beter milieu. Mensen wekken duurzame energie op en scheiden hun huisvuil. Wij willen dat de gemeente deze initiatieven ondersteunt en stimuleert. Ondertussen heeft de gemeente ook de taak om zelf ambities te hebben om te werken aan een beter milieu.

Afvalvrije stad

Iedere dag produceren we afval. In dat afval zitten waardevolle grondstoffen die niet verloren mogen gaan. Beter kunnen we afval zien als grondstof. We moeten naar een circulaire economie. Als afval goed gescheiden wordt ingezameld, kunnen de grondstoffen worden aangeboden voor hergebruik en kan de afvalstoffenheffing naar beneden.

Groene stad

Het is belangrijk om te weten waar ons eten vandaan komt. Volkstuinen zijn daar een goed oplossing voor. Het verlevendigt de stad, brengt onze voedselproductie dicht bij huis en maakt de openbare ruimte groener en leefbaarder. De gemeente stimuleert actief volkstuinen en andere groentetuinen.

De gemeente moet een vruchtdragend plantsoen stimuleren door in hogere mate gebruik maken van fruitbomen bij het aanplanten van groen. De bijenstand in ons land wordt bedreigd. Het is van groot ecologisch belang dit zoveel mogelijk tegen te gaan. Bij de keuzes (aanplant van soorten, maaien, bestrijden, etc.) wil de ChristenUnie zoveel mogelijk bijvriendelijk groenbeheer toepassen.

Franekeradeel is betrokken bij de vuilverbranding in Harlingen door haar aandeelhouderschap in Omrin. Zij moet haar invloed aanwenden om ervoor te zorgen dat de kosten van afvalverwerking zo laag mogelijk zijn voor de inwoners en negatieve effecten op het milieu voorkomen worden.

Energieke stad

Het wordt steeds eenvoudiger om zelf energie op te wekken. Als steeds meer mensen zonne-energie gaan opwekken, neemt het gebruik van fossiele brandstof af. De gemeente stimuleert mensen om zelf zonnecellen te plaatsen.

Ook de gemeente zelf wil zo min mogelijk energie te gebruiken en zoveel mogelijk energie op te wekken. Denk aan duurzame straatverlichting, energiezuinige auto's, zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen etc.

Onze stad

De openbare ruimte is van ons allemaal. Vanouds beheert de gemeente de ruimte maar dat kan ook heel goed door bewoners gedaan worden. Als de bewoners het zelf doen, wordt de kwaliteit van het groen hoger en de wijk leuker. De wijk wordt beter onderhouden en het versterkt de sociale samenhang.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Klimaat en energie

- We zetten in op een energietransitie: van fossiele naar duurzame brandstoffen, zoals waterstof, biogas, zonne-energie en windenergie.
- Er moet daarom ruimte worden geboden voor alternatieve energieopwekking zoals (in volgorde van voorkeur) waterstofproductie, zonne-energie, biogas en windenergie, mits deze qua plaatsing, kleurstelling, uitvoering en overlast geen afbreuk doet aan de leefomgeving en landschap.
- De gemeente werkt actief mee aan het treffen van regelingen voor het herstel van door mijnbouw veroorzaakte schade.
- Duurzaamheid pakt de ChristenUnie integraal aan: het onderwerp wordt in ieder beleidsstuk waar het relevant is, meegenomen.
- De gemeente stelt een duurzaamheidsactieplan op met aandacht voor innovatieve ontwikkelingen.
- In de verkeers- en vervoersplannen wordt roet- en fijnstof-emissiereductie integraal opgenomen. Daarbij wordt aandacht besteed aan alternatieven voor de auto, het stimuleren van gebruik van openbaar vervoer en fietsverkeer.
- De ChristenUnie stimuleert initiatieven van woningeigenaren, dorpen/buurtten en andere verenigingen/stichtingen ten aanzien van de aanschaf van energiebesparende producten. Hierbij valt te denken aan zonnepanelen, zonneboilers, warmtepompen, isolatie, windenergie of groene daken, bijvoorbeeld door duurzaamheidsleningen.
- Er is sprake van uniforme en actuele energievoorschriften in de te verstrekken milieuvergunningen en een adequaat handhavingbeleid.
- Vogelvriendelijk bouwen wordt gestimuleerd.
- Samen met LTO of regionale of lokale agrarische organisaties wordt onderzocht op welke wijze agrarische ondernemers kunnen bijdragen aan een beter klimaat door de vermindering van de uitstoot van giftige stoffen, CO₂-reductie of gebruik, productie van duurzame energie, etc.
- Lichtvervuiling is een daadwerkelijk probleem, ook voor de fauna in Franekeradeel. De gemeente zet zich in om dit in te perken.

- Energiebesparing door winkels wordt gestimuleerd (bijvoorbeeld gesloten toegangsdeuren).
- Gemeente stimuleert afvalscheiding en -hergebruik indien en zolang het afval nog niet algemeen als kostbare grondstof wordt gezien en het initiatief niet aan de markt kan worden overgelaten. Indien afval bij de bron gescheiden wordt, leidt het tot lagere lasten voor de burger en afval kan worden gebruikt als grondstof.
- Om dorpen en steden klimaatbestendig te maken, zal de gemeente samen met bijvoorbeeld het waterschap een waterplan opstellen en/of uitvoeren.
- Er wordt voorkomen dat de afvoer van regenwater via het riool gaat, ook bij bestaande woningen. Het heeft de voorkeur een gescheiden systeem aan te leggen. Voldoende ruimte voor het bergen van water bij hevige neerslag is van groot belang om wateroverlast te voorkomen.
- Laadpunten voor hybride auto's zijn een optie, maar ook andere vormen van energiezuinig transport kunnen worden bevorderd. Zo kan de gemeente de brandstofceltechnologie bevorderen, door zo snel mogelijk een waterstofstation naar Franeker te halen.
- De productie en verkoop van streekproducten wordt gestimuleerd.
- Duurzaamheidscorporaties van inwoners en/of bedrijven worden aangemoedigd.

Afvalinzameling

- Vervuiling (zoals zwerfvuil en hondenpoep) moet worden bestreden bij de veroorzaker door voorlichting, voorzieningen en verbalisering.
- Het achterlaten van hondenpoep in de openbare woonomgeving moet effectief worden bestreden, onder andere door het achterhalen van de eigenaar.
- Bij overtredingen moet de dader ook daadwerkelijk beboet worden.
- Er moeten voldoende (ondergrondse) containers zijn voor onder meer glas, kleding, kunststoffen, papier en waar mogelijk ook sap- en melkpakken en blik.

Stimuleren

- Educatie en voorlichting aan kinderen (en hun ouders) over het belang van natuur en landbouw is belangrijk.
- Er wordt gewerkt aan bewustwording van milieugedrag bij kinderen en volwassenen en ondernemers.
- Bij het geven van voorlichting op basis- en middelbare scholen kunnen vrijwilligers worden ingezet. Ook speciale activiteiten zoals de Nationale Boomfeestdag kunnen in samenwerking met bijvoorbeeld scholen worden georganiseerd (zie ivn.nl).
- Er wordt meegedaan aan landelijke dagen rond afval, zwerfvuil, compost etc.
- Burgers ontvangen subsidie om bij reconstructies van tuinen infiltratiekratten in de grond te plaatsen. Hiermee wordt het hemelwater, daar waar het valt, vastgehouden en langzaam in de bodem opgenomen.
- Bij het inzamelen van oud papier hebben vanouds kerken, verenigingen en instellingen een grote rol gespeeld. Deze rol kan zo nodig versterkt worden.

Het goede voorbeeld geven

- De gemeente draagt zoveel mogelijk bij aan goed rentmeesterschap en milieubewustzijn door zelf het goede voorbeeld te geven in haar ambtelijke organisatie. Met dit doel wordt de eigen gemeentelijke organisatie wordt doorgelicht op energiezuinigheid.
- Met het oog op haar voorbeeldfunctie schenkt de gemeente geen alcohol meer tijdens publieke aangelegenheden zoals na de raadsvergaderingen.
- Bij bestaande gemeentelijke gebouwen streeft de gemeente naar een minimale energiebesparing van 2% per jaar en 40% opwekking en/of inkoop van duurzame energie.

- De leveringscontracten met energiebedrijven zijn gebaseerd op 100% duurzame energie.
- In de komende raadsperiode wordt het gemeentelijke inkoopbeleid 100% duurzaam en zijn bij offerteaanvragen duurzaamheidcriteria opgenomen.
- Mogelijkheden om het stroomverbruik lokaal op te wekken, worden gebruikt.
- Er zijn steeds meer en betere energiezuinige auto's. De gemeente geeft het goede voorbeeld door ook zelf gebruik te maken van energiezuinige auto's. Nieuwe technologieën zoals waterstofauto's worden daarbij niet uit de weg gegaan.
- Bij verlichting in de openbare ruimte worden moderne technieken toegepast (o.a. LED-verlichting). Door het gebruik van LED-verlichting kan er 30 tot 40% energie bespaard worden.
- De ChristenUnie gaat voor een zuiniger en schoner eigen wagenpark (toepassen van roetfilters en/of gebruik van alternatieve brandstoffen).
- De openbare ruimte dient zo ingericht en georganiseerd te worden dat het mensen uitnodigt tot onderling contact, spel en activiteit, door gebruik te maken van groen, gezellige structuren, mooie architectuur en licht en ruimte.
- De gemeente moet een vruchtdragend plantsoen stimuleren door in hogere mate gebruik maken van fruitbomen bij het aanplanten van groen.
- De bijenstand in ons land wordt bedreigd. Het is van groot ecologisch belang dit zoveel mogelijk tegen te gaan. Bij de keuzes (aanplant van soorten, maaien, bestrijden, etc.) wil de ChristenUnie zoveel mogelijk bij-vriendelijk groenbeheer toepassen.
- Het verstrekken van vergunningen voor muziek- en geluidversterking moet worden ingeperkt, in het bijzonder in de avonduren en het centrum van Franeker. Onversterkte muziek is vergunning vrij.
- Goede regels vragen om goede handhaving. De gemeente zoekt daarbij stevige samenwerking en afstemming met provincie, waterschap en justitie.

Geef geloof een stem! Stem ChristenUnie 19 maart

*Dit Bloem, Marc Zorge, Bauke Stelma (redactie),
Henk Brander, Kor Stelma, Otto Jelsma & René Deinum*